

ПРАВАТА НА ЧОВЕКА ПРЕЗ ОБЕКТИВА

Наръчник за младежки
фасилитатори

Правата на човека през обектива

Фондация “Партньори-България”

София, 2022

„Правата на човека през обектива“ е наръчник за фасилитатори, които преподават права на човека на млади хора като използват средства на визуалното изкуство – фотография и изработване на видеофилми. Съдържанието този Наръчник е резултат от партньорство между екипите на Фондация „Партньори България“ и Академия по правата на човека, Норвегия. Изработен е в рамките на проект *Правата на човека през обектива* /ACF – 813/.

Авторски колектив: Анета Калчева-Спасова, Евгения Королцева, Петър Вълчев, Ася Смилянова

Редактор: Д-р Даниела Коларова

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от фондация „Партньори – България“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

www.activecitizensfund.bg

ФОНДАЦИЯ
„Партньори България“

Фондация „Партньори-България“ (ФПБ) е неправителствена организация с независимо управление, регистрирана през 1998 г. Мисията ѝ е да подпомага процеса на демократично развитие в България, като оказва съдействие на институции, неправителствени организации и специалисти за подобряване на политиката и практиката в областта на правосъдието, социалните грижи, закрилата на децата, образованието, икономическото развитие и опазването на околната среда. Организацията работи за укрепване на диалога между гражданското общество, правителството и бизнес сектора, както и за насърчаване на участието на различни по-слабо представени организации, групи и етнически общности в процесите на вземане на решения.

MENNESKERETTIGHETS
AKADEMIET
HUMAN RIGHTS ACADEMY

Академията по права на човека, Норвегия, е неправителствена организация, която работи за засилване на зачитането на международно признатите права на човека в Норвегия и по света. Академията организира работни групи и предлага лекции и обучения на разнообразни теми, свързани с правата на човека, мултикултурните различия и разбираня и мирното решаване на конфликти.

Съдържание

Въведение	4
Глава 1 - Въведение в правата на човека	6
1.1. Да разберем правата на човека.	6
1.2. Правата на човека – кой е отговорен?.....	7
1.3. Хронология на правата на човека	9
1.4. Универсалност на правата на човека.....	22
Глава 2 - Въведение във фото и видео заснемането	24
2.1. Кратко въведение във фотографията	24
2.2. Кратко въведение в киното	29
2.3. Технически елементи	31
2.4. Кадриране	35
Глава 3 - Фотографии и видеофилми на правозащитна тематика	41
3.1. Фотографии.	41
3.2. Фотографията като социално изкуство.	42
3.3. Видеофилми на правозащитна тематика	47
3.4. Видеа за правата на човека.	58
Глава 4 - Разработване и представяне на фото и видео проекти по правата на човека... 60	
4.1. Идентифициране на идеи за фотографии и видеа за права на човека	61
4.2. Идентифициране на институции.....	66
4.3. Раскадровка. Какво си струва да „нарисуваме“ в сценария?.....	68
4.4. .Планиране	71
4.5. Основни принципи на монтажа при видео	71
4.6. Представяне на фото и видео проекти.....	72
4.7. Разпространение и заснемане.....	73
Заключение	75
Приложение. Всеобща декларация за правата на човека.....	76

Въведение

„Къде в края на краищата започват универсалните човешки права? На малки места, близо до дома – толкова близо и толкова малки, че не могат да се видят на никоя карта на света.“

(Елинон Рузвелт)

Правата на човека през обектива е проект, при който младежи създават фото и видео материали за правата на човека. Целта на проекта е младите хора да се вгледат върху местната, а не върху глобалната ситуация с правата на човека и демокрацията. Проектът насочва обективите на камерите към дома и общността и позволява на младежите да разсъждават върху правата на човека в местата, в които живеят, на които принадлежат и за които се грижат по творчески начин. Фактът, че проектът дава възможност на младежите да изразят мнението си за местната демокрация пред по-широка общественост, го прави уникален.

Правата на човека през обектива е проект, който повишава осведомеността относно правата на човека, които са неразделна част от нашето ежедневие, но също така и необходими инструменти, за да станат местните общности по-отворени и демократични. Като предоставят фото и видео материали, учениците показват, че наистина се интересуват от проблемите на дискриминацията в своите малки общности, като например, предизвикателствата на предоставянето на достойна медицинска помощ или качествено образование. Виждаме, че младите хора често избират теми, които ги ангажират лично като тормоз, психично здраве, чувство за принадлежност или право на личен живот. Изследват проблеми, които ги интересуват и получават шанс да ги представят по свой начин и както ги виждат. Важно е учителят или фасилитаторът да насочват и помагат на учениците, когато избират проблем или дилема, върху която да се съсредоточат, а не да ги цензурират, коригират или ограничават по какъвто и да е начин.

Идеята за правата на човека през обектива е приложена от образователната мрежа “Frame” в Санкт Петербург, Русия. Академията по правата на човека в Норвегия разработи идеята за първи път през 2020 г. в сътрудничество с мрежата „Frame“, Шведски международен либерален център (SILC) и училището Каракалио (Еспоо, Финландия). Около 500 ученици от четири страни участват и представят провокиращи мислите фото проекти. През 2022 г. Академия по правата на човека, Норвегия, прилага идеята и в Норвегия в сътрудничество с осем гимназиални училища като ангажира повече от 400 ученици.

В България проектът започва през 2022 г. с въвеждане на видеолaborатории за млади хора от Гоце Делчев, Благоевград, Монтана и Вършец и е продължение на опита на

фондация „Партньори – България“ с младежки видеолaborатории за борба с дискриминацията и ислямофобията.

Проектът „Правата на човека пред обектива“ събира експертизата и опита на двете организации и прилага иновативен модел за обучение на младите хора по правозащитни теми, които ги вълнуват. Наръчникът е разработен в рамките на проект „Правата на човека през обектива“ с основната цел да подпомогне фасилитатори и педагози.

Видеолaborаториите се състоят от две основни части. Част I включва обучение на младежи по програма, която включва въведение в правата на човека и във фото и видео продукцията (глави 1, 2 и 3). Част II е практическа част, показваща етапите на заснемането на фотографии и видео филми (Глава 4). Обучението включва интерактивни упражнения, които целят създаване на знания и умения за успешното прилагане на наученото при създаването на видеофилми.

Всяка една от темите включва въвеждаща информация, която допринася за по-добро разбиране на темата и помага на тези, които ще използват Наръчника за планиране на обучения и семинари. Включени са практически упражнения, чиято основна цел е да даде възможност и пространство на участниците в обучението да научат повече за видеозаснемането и как да изработят видео филми по правозащитна тема. Темите в Наръчника могат да се представят както в своята последователност и пълнота когато има възможност и нужда от организиране на една по-продължителна образователна дейност, така и като отделни теми при провеждане на кратки семинари.

Правата на човека през обектива е модел и добра практика за провеждане на видеолaborатории, която може да лесно да бъде интегрирана в училищната програма. Въвеждането на видеолaborатории по права на човека в училище определя значението на правата на човека и демократичното гражданство като основни ценности на образованието. То може да се реализира или като дейност, интегрирана във формалното училищно образование или като неформална образователна дейност, която допълва основната академична програма.

Глава 1 – Въведение в правата на човека

1.1. Да разберем правата на човека

Какво представляват правата на човека? Правата на човека са морални права, които всеки човек притежава само въз основа на факта, че е човешко същество. Това са права, присъщи на всички хора, независимо от тяхната националност, местоживеене, пол, национален или етнически произход, цвят на кожата, религия или език. Тези права са взаимосвързани, взаимозависими и неделими. Правата на човека са основата на човешкото съществуване, те са в основата на законите и на реалностите, които определят днешния ред в демократичните общества. Към този момент правата на човека са масово кодифицирани в международни конвенции, както и в националните конституции и закони.

Упражнение: Мозъчна атака

Време: 30-40 минути

Методи: индивидуална работа, групова работа, групова дискусия

Материали: флипчарт, маркери, листа

1. Попитайте учениците за асоциациите, които имат, когато чуят за права на човека. Напишете техните отговори и предложения на дъската като мисловна карта. Можете да разпределите участниците в малки групи по 4-5 човека и всяка група да направи презентация с рисунки, асоциации и думи.

*Упражнение:
Мозъчна атака,
Правата на човека през обектива,
България, 2022.*

Учениците са направили мисловна карта с асоциации, рисунки и ключови думи за правата на човека.

Обикновено учениците асоциират правата на човека с неща като недискриминация, свобода, уважение, свобода на словото или здравословна храна. Отговорите се записват и се преглеждат отново, когато се прави следващото упражнение „Кой носи отговорност за защита на правата на човека?“. Обясняват се и основните принципи на правата на човека: достойнство, недискриминация, равенство, свобода и лична сигурност.

2. Като алтернатива на мозъчната атака, учителите могат да използват „тиха дискусия“ като метод и възможност учениците да напишат асоциациите си за „правата на човека“. Учениците провеждат дискусия, като пишат или рисуват върху голям постер или лист хартия без да говорят помежду си. Постерът се слага на маса или на земята, а участниците изписват своите асоциации или правят своите рисунки и символи. Те могат да допълват нещата, изписани или нарисувани от другите.

Без значение дали се използва мозъчна атака или „тиха дискусия“ за правата на човека, накрая се прави обобщение какво представляват правата на човека, кои са основните принципи и как асоциациите, изброени от участниците се отнасят за тях.

1.2. Правата на човека – кой е отговорен?

Упражнение 1: „Кой носи отговорност за защита на правата на човека?“

Време: 60 минути

Методи: индивидуална работа, групово работно, групово дискусия

Материали: списък, флипчарт, маркери, листа

Това упражнение се провежда чрез метода на структурирана дискусия и изисква 45-60 минути. Методът включва 3 стъпки: а) индивидуална работа; б) групово работно; в) дискусия в клас.

а) Индивидуална работа. Учителят представя на учениците следния списък с групи хора, написани на дъска или на хартия:

родители, мъже, деца, политици, лекари, съседни, просяци, приятели, работници, журналисти, жени, бюрократи, учители, религиозни хора, съдии, атеисти, имигранти, полицаи, крадци, военни, бизнесмени, терористи, свещеници.

Задачата на учениците е да разсъждават върху хората от списъка и да направят кратък нов списък от 1 до 5, където на първо място поставят „най-големият нарушител“ на правата на човека. „Най-големият нарушител“ се определя от най-негативните и пагубни последици за обществото в случай, че групата нарушава правата на човека. Учениците правят списъка индивидуално в продължение на 5 минути.

б) Групова работа. Учениците работят в групи в продължение на 20-30 минути. Задачата е да се обсъдят и сравнят списъците на всеки участник в групата и групата да договори един общ списък с групи хора, класирани от 1-во до 5-то място. Когато приключат, учениците представят списъка на своята група, а учителят записва резултатите на дъската.

в) Дискусия в клас. Учителят фасилитира дискусията в клас. Прави преглед на резултатите от груповата работа, при който се вижда, че списъците се различават. Някои групи обикновено считат терористите за най-големи нарушители на правата на човека и ги поставят на първо място в списъка. Други поставят полицаи или бюрократи. Учителите канят учениците да споделят опита си от дискусията в групите и как се е постигнало съгласие по списъка.

По време на дискусията учителят посочва, че целите на това упражнение са учениците:

- да разсъждават по въпроса за властта в обществото;
- да разсъждават върху това какво разбира под „държава“ и „държавна власт“;
- да разсъждават върху мандата на представителите на държавата - полицаи, служители в затворите, военни;
- да разсъждават върху монопола на държавата върху насилието: държавата има право да използва и разрешава физическа сила.
- да обмислят задълженията на държавите да гарантират правата и свободите на човека и да не се намесват в живота на хората неправомерно.
- да разберат, че правата на човека са инструменти за защита на индивидите от злоупотреби от страна на държавата.

Важно е да се обясни какво означава монопол на държавата върху насилието. Единствено държавата може да използва или разрешава използването на сила. Това е основна причина, поради която на полицията може да бъде разрешено да използва сила при задържането на хора. Полицията не може да използва сила по незаконен начин, по начин, който причинява увреждане на здравето или смърт на хората. Използването на сила винаги трябва да бъде законосъобразно и пропорционално, за да гарантира правото на хората на лична сигурност и свобода. Незаконните арести и претърсвания, както и изтезанията винаги са нарушения на правата на човека. Актове на терор, физическо насилие или изнасилване са престъпни деяния и трябва да бъдат взети сериозно и разследвани от полицията. В ситуации, когато такова разследване е отказано или проблемът се игнорира (например при домашно насилие), говорим за нарушаване на правата и свободите на човека.

Дискусията в клас може да доведе до дилеми. Тези въпроси могат да бъдат проучени, например като последваща задача. Учениците могат да попитат как, например, да се

отнасят към учители, родители, свещеници или представители на глобални бизнес корпорации, които имат власт и може би нарушават човешките права. В случай, че представители на държавата нарушават правата и свободите на човека, последствията за отделните хора и обществото като цяло са много сериозни.

Националните власти носят основната отговорност да зачитат и гарантират правата на гражданите.

1.3. Хронология на правата на човека: историята на правата на човека като ценности и норми

С тази тема се цели учениците да изследват историята на правата на човека като разсъждават върху изображения, които са свързани с представата за *правата на човека в различни етапи на човешката история*. Като се запознаят с ключови исторически събития и документи, те ще разберат, че разбирането за правата на човека е претърпяло положително развитие и ще осъзнаят тяхното значение за живота на хората.

Разбирането на правата на човека като връзка между индивидуалните права и свободи и задълженията на държавите да ги гарантират на хората се утвърждава след втората световна война. Това съвременно разбиране е в основата на международната система за правата на човека и механизмите за тяхната защита. Делата, разглеждани от Европейския съд по правата на човека в Страсбург, например, винаги имат национални органи като част от дело. Например Н. срещу България или Х. срещу Норвегия. Това е така, защото държавите носят основната и окончателна отговорност за спазването на правата на човека. Когато погледнем назад към историята на човечеството, виждаме, че не винаги е било така. Правата на човека като ценности са толкова стари, колкото и самото човечество, но правата на човека като законодателни разпоредби са съвсем нови.

Как светът стига до идеята, че правата на човека са преди всичко отговорност на държавните власти?

История на правата на човека

Крайъгълен камък в историческото развитие на правата на човека е Магна Харта¹, която е договорена през 1215 г. и осигурява нова рамка за отношенията между английския крал и неговите поданици. През 13 век, английският крал Джон е бил подложен на натиск от своите поданици и се съгласява да подпише Магна Харта през 1215 г., като така ограничава собствената си монархическа власт. Въпреки че гарантира само правата на привилегированите, този документ за първи път признава, че всички, включително и

¹ **Великата харта на свободите**, наричана също **Магна харта** (от латински: *Magna Carta Libertatum*) е акт, подписан от английския крал Джон Безземни на 15 юни 1215 г.

краля, са подчинени на закона. Подобни документи като Декларацията за правата на човека и гражданина (1789 г.), приета в следствие на Великата френска революция (1789 г.) и Декларацията за независимост, приета от Конгреса на САЩ през 1776 г. представляват предшествениците на основните съвременни документи за правата на човека.

Независимо от това, основополагащият документ на международното право в областта на правата на човека е Всеобщата декларация за правата на човека (ВДПЧ), приета през 1948 г. от Общото събрание на ООН. Въпреки че не е правно обвързващ документ, повечето от нейните разпоредби се считат за обичайно международно право, поради прилагането на правата му в световен мащаб чрез договори, национални закони и съдебна практика. Всеобщата декларация за правата на човека подкрепя универсалността на правата на човека, което означава, че правата трябва да се признават универсално за всички човешки същества. Самият израз „права на човека“ започва да замества други често използвани термини по това време, например, „естествени права“ и „права на хората“ след създаването на Организацията на обединените нации и след приемането на Всеобщата декларация за правата на човека. Международното законодателство за правата на човека включи и два отделни пакта, приети през 1966 г.: Международният пакт за граждански и политически права (МПГПП) и Международният пакт за икономически социални и културни права (МПИСКП).

Упражнение : Хронология на правата на човека

Време: 60-120 мин минути

Методи: групова работа, обща дискусия

Материали: снимки, презентация

Упражнението „Хронология на правата на човека“ приканва учениците да създадат хронологична подредба на идеите за правата на човека от 13-ти век до днес. Упражнението показва как постепенно се е развивало разбирането за правата на човека и утвърждаването им като обществени норми.

При изготвянето на хронология на правата на човека учениците използват снимки на исторически събития и хора, които са изиграли важна роля в историята за разбирането на правата на човека като ценности и като правни норми. Размишлявайки върху снимки на Магна Харта (1215), движението за изборително право на жените (1919), Холокоста по време на Втората световна война (1945) или създаването на Международния наказателен съд в Хага (2002) учениците научават, че концепцията за правата на човека се развива интензивно през последните векове.

Стъпки:

1. Подготовка. Подредете стаята като поставите на разстояние една от друга толкова маси, колкото са броя групи, които ще участват в упражнението. Разпечатайте набор от снимки за всяка група и ги оставете на всяка маса. Можете да използвате

набора от снимки, предложени тук или да добавите няколко, които смятате, че са важни за развитието на правата на човека в историята на България. Маркирайте времева линия със скоб или с тясна хартия като я поставите в средата на маса.

2. Инструктирайте учениците да обсъдят снимките, да отгатнат тяхното съдържание, да направят връзка с правата на човека и да ги поставят в хронологичен ред. Всяка група работи самостоятелно докато подреди хронологично всички изображения.
3. Учителят кани всяка група да представи изображенията и хронологичната подредба. След това учениците могат да поговорят за снимките, които са намерили за непознати, трудни или странни.
4. След кратък преглед и обобщение на груповата работа, учителят обяснява накратко всяко изображение и неговото значение. По-нататък следва кратко описание на всяко изображение, което се използва за това упражнение.
5. Като последваща дейност учителят може да предложи изследване на изображения и събития, свързани с българската история на правата на човека в страната или с международната история. Тези изображения могат да бъдат свързани с учебната програма по гражданско образование и история. Това могат да са снимка от движението за избирателно право в страната. За по-задълбочено изследване на темата учениците могат да намерят изображения от европейската история като създаването на Съвета на Европа и Европейския съд по правата на човека, на Международния наказателен съд и други.

Упражнението може да се направи като представяне на снимките в презентация. Целият клас или група да обсъждат и предполагат как тази снимка или рисунки са свързани с историята на развитието на концепцията за правата на човека.

Групово упражнение „Хронология на правата на човека“, Академия по правата на човека, Норвегия

Изображения

Изображение 1: Магна Харта

Магна Харта или "Великата харта" е един от първите документи, в които се споменават права на човека, например правото на собственост на всички свободни хора и правото на защита от прекалено високи данъци. През 13 век, английският крал Джон е бил подложен на натиск от своите поданици и се съгласява да подпише Магна Харта през 1215 г., като така

ограничава собствената си монархическа власт.

Повече информация има на сайта на Британската библиотека на <https://www.bl.uk/magna-carta>

Изображение 2. Декларацията за независимост на САЩ

Декларацията за независимост е приета от Конгреса на САЩ на 4 юли 1776 г. Текстът е разработен от Томас Джеферсън. Документът специално акцентира на индивидуалните права - право на живот, свобода и стремеж към щастие.

Повече информация можете да намерите на <https://www.archives.gov/founding-docs/declaration>

Изображение 3. Декларация за правата на човека и на гражданина

Декларацията за правата на човека и гражданина (1789 г.) е приета в следствие на Великата френска революция. Според нея на всички граждани трябва да се гарантират правата на „свобода, собственост, сигурност и съпротива срещу потисничеството“. Този документ става основа и вдъхновение за разработването на няколко национални конституции.

Повече информация за Декларацията можете да намерите на: <https://www.britannica.com/topic/Declaration-of-the-Rights-of-Man-and-of-the-Citizen>

Изображение 4. Закон за правата в САЩ

Законът за правата (1791 г.) се състои от поправки в конституцията на САЩ, една от най-старите национални конституции в света. Законът защитава политическите права като свобода на изразяване, свобода на убежденията и свобода на събранията.

Повече информация за този документ можете да откриете на: <https://billofrightsinstitute.org/founding-documents/bill-of-rights/>

Изображение 5. Женевската конвенция, 1864

Първата от общо четирите Женевски конвенции е приета през 1864 г., за да бъдат защитени ранените във войните войници, да получат медицинско лечение, независимо от страната, за която са воювали. Женевските конвенции дефинират правата на военнопленниците и защитават ранените, както и цивилните по време на война. Те изграждат основата на международното хуманитарно право.

Повече информация за тях можете да намерите в сайта на Международният комитет на Червения кръст, www.icrc.org

Изображение 6. Суфражетките

Суфражизъм е движението на жени, борили се за правото да гласуват по време на избори наравно с мъжете. Суфражизмът се заражда в края на 19 в. в САЩ и Великобритания и се превръща в разпространено международно движение в началото на 20-ти век. Борбата за правото на глас продължава почти 100 години. След период на дискриминация, принудително лечение и гладни стачки, жените от целия свят постепенно започват да получават право

на глас. Това се случва първо в Нова Зеландия през 1893 г., а по-късно и в други страни. Финландия е първата европейска държава, дала право на жените да гласуват през 1906 г.

За повече информация:

<https://interactive.unwomen.org/multimedia/timeline/womenunite/en/index.html#/1900>

Изображение 7. Клара Цеткин и Роза Люксембург

Цеткин и Люксембург са социалдемократи, политически активисти в Германия в началото на 20-ти век. През 1910 г. на Международната социалистическа конференция на жените в Копенхаген те предлагат ежегодно да се отбелязва Ден на жената, за да се привлече внимание към борбата на жените за правото на глас. В началото предложението е подкрепено от социалистически и комунистически страни. През 1977 г. Общото събрание на Организацията на обединените нации обявява 8 март за Международен ден на жената - ден на правата на жените по целия свят.

Постигането на равенство между половете и овластяването на всички жени и момичета е една от целите за устойчиво развитие, обявени от ООН през 2016 г. Повече за тях може да намерите на

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>

Solidarity, June 20, 1917. The Hand That Will Rule the World—One Big Union.

Изображение 8. Синдикализъм (профсъюзно или работническо движение)

Това е символът на синдикализма, познат и като профсъюзно или работническо движение, което се разраства във Великобритания през 19-ти век. Целите му са по-добри и безопасни условия на труд и по-справедливо заплащане за работниците. Много от синдикатите се превръщат в основа на политически партии в европейските страни. Международната организация на труда (МОТ) е създадена през 1919 г., за да отстоява за достойните условия на труд и социалната справедливост по света.

Филм: *Кратка история на синдикатите*

(6 мин.) <https://www.youtube.com/watch?v=gPPeDO4dMRA>

Изображение 9. Нансенов паспорт

Нансенов паспорт е името на документ за самоличност, издаден от ОН - Обществото на народите (предшественика на Организацията на обединените нации) през 1922 г. Кръстен е на Фритьоф Нансен, норвежки полярен изследовател и дипломат. Като върховен комисар за бежанците към Обществото на народите, Нансен се застъпва за спасяването на живота на хиляди хора, потърсили спасение от глада и революцията в Съветска Русия, както и на повече от триста хиляди арменци, които бягат от арменския геноцид в Османската империя в периода 1915-1923 г. Нансеновият паспорт е първият документ за самоличност в света, който защитава бежанците. Конвенцията на ООН за бежанците (1951) пък е един от първите международни договори, приети от ООН след Втората световна война.

Повече информация за Конвенцията на ООН за бежанците от 1951 г. може да се намери

на <https://www.unhcr.org/1951-refugee-convention.html>

Изображение 10. „Човешки зоопарк“

Така наречените „човешки зоологически градини“ са често срещани в Западна Европа и САЩ в периода 1870 - 1930 г. Хора от коренното население са събирани и водени в Европа, за да бъде показан на европейците „примитивния“ им облик и начин на живот. Аборигени, индианци, саами, хора от Филипините, от островите Фиджи и от африкански страни са „излагани на показ“ по този начин. Това днес се счита за абсолютен расизъм.

Снимката е от Световния панаир в Белгия през 1958 г., където са доведени хора от Конго, за да покажат типично конгоанско село. Те са държани в нещо, което наподобява зоологическа градина и посетителите са насърчавани да ги хранят, както се вижда от снимката. Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на расова дискриминация е приета през 1965 г., а през 2020 г. е ратифицирана от 182 държави. Днес тя е важен инструмент за справяне с речта на омразата и расистката политическа реторика.

Изображение 11. Деца в концентрационния лагер „Аушвиц“

Снимката показва деца в Аушвиц по време на освобождението на затворниците от лагера през януари 1945 г. Масовите убийства на евреи, Холокоста и жестокостите от Втората световна война водят до създаването на Организацията на обединените нации (ООН) през

1945 г. Като основни цели на ООН са определени запазването на мира по света и затвърждаването на вярата в основните права на човека. За първи път в историята *правата на човека* са записани в устава на международната организация. Днес в ООН членуват 193 държави. Повече за Организацията на обединените нации на: www.un.org Виртуален тур на Аушвиц: <http://panorama.auschwitz.org/>

Изображение 12. Всеобщата декларация за правата на човека на ООН

На 10 декември 1948 г. е приета Всеобщата декларация за правата на човека (ВДПЧ). Това е първият международен документ, в който се посочва, че правата на човека са неотменимо право на всички хора на Земята, независимо от техния произход, вяра, пол или цвят на кожата. Работна комисия на ООН, ръководена от Елинор Рузвелт (на снимката), в продължение на две години събира становища и предложения от всички континенти, за да ги включи във ВДПЧ. Правата на човека, застъпени в Декларацията са минимален стандарт, от който хората се нуждаят, за да живеят достоен живот. Приема се, че ВДПЧ е основата на международното законодателство за правата на човека.

Изображение 13. Роза Паркс

Роза Паркс е активистка на Движението за граждански права в САЩ през 50-те години на миналия век, водено от Мартин Лутър Кинг. Паркс е известна с участието си в автобусния бойкот в Монтгомъри, когато през декември 1955 г. отказва да отстъпи мястото си на „бяло“ лице в автобуса. Бойкотът в Монтгомъри, щата Алабама, е знак на протест срещу расовата сегрегация в обществения транспорт в САЩ и продължава почти една година. Като правило, първите десет реда седалки в автобусите са били само за „бели“ хора. Автобусният бойкот в Монтгомъри е един от многото актове на гражданско неподчинение в САЩ в периода 1950 - 1960 г. като реакция към голямата

сегрегация в обществото. Филм за историята на Американското движение за граждански права (6 мин.), URL: <https://www.youtube.com/watch?v=URxwe6LPvkM>

Анимационен филм *Аз съм Роза Паркс (I am Rosa Parks, 15 мин.)*, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DcJMEDR-87w>

Изображение 14. Независимостта на Гана

Гана е първата страна в Африка, придобила независимост. Това се случва през 1957 г. Процесът на деколонизация се ускорява след *Петият пан-африкански конгрес през 1945 г.*, на който са обявени все по-силните призови за независимост на африканските държави. В резултат, през 1975 година 54 африкански държави стават независими от европейските си колониални владетели (Великобритания, Франция, Германия, Португалия, Белгия, Испания). Африканският съюз, създаден през 2002 г., днес е един вид Пан-африкански парламент, който се стреми към мир, сигурност и защита на правата на човека в

съответствие с Африканската харта за правата на човека и народите (1986 г.) и международното право по отношение на правата на човека в Африка. Повече за Африканския съюз на: <https://au.int/en> Повече за Африканска харта за правата на човека и народите: <https://au.int/en/treaties/african-charter-human-and-peoples-rights>

Изображение 15. Европейският съд по правата на човека

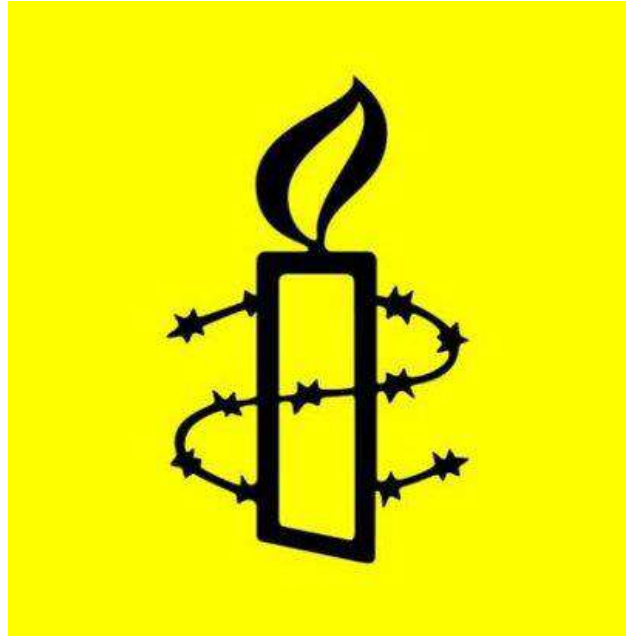
Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) е създаден през 1959 г. с член 19 от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи (1950 г.). ЕСПЧ се намира в Страсбург, Франция. Там е и седалището на Съвета на Европа, чиято цел е да подкрепя правата на човека, демокрацията и върховенството на закона в Европа. Повече за Европейски съд по правата на

човека: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home> Филм за Европейския съд по правата на човека (14 мин., на английски език): <https://www.youtube.com/user/EuropeanCourt>

Изображение 16. Амнести Интернешънъл

Амнести Интернешънъл е една от най-големите неправителствени организации, които работят за правата на човека в световен мащаб. Основана от британския адвокат Питър Бененсън през 1961 г., организацията е пример за инициатива, която работи на местно равнище из целия свят и играе изключителна роля в развитието на свободно и справедливо общество. С повече от осем милиона привърженици из целия свят, организацията работи за спазването на правата на човека в съответствие с международното право в тази област.

Повече за Амнести Интернешънъл на www.amnesty.org

Изображение 17. Неизвестен мъж на площада Тиенанмън

Един човек, стоящ пред колона от танкове на площад Тиенанан в Пекин през юни 1989 г. - тази снимка е емблематична. Танковете отиват да потушат масовите протести на площада Тиенанмън, където са се събрали хиляди студенти, работници и интелектуалци, които искат политически свободи и демократични реформи в Китай.

Изображение 18. Процесът срещу Слободан Милошевич

Съдебният процес срещу Слободан Милошевич, бившият президент на Югославия, е проведен в Международния наказателен трибунал за бивша Югославия (МНТБЮ) в Хага през 2002 г. МНТБЮ е създаден през 1993 г. с Резолюция на Съвета за сигурност на ООН и целта му е разследване на военни престъпления на територията на бивша Югославия.

Основните обвинения срещу Милошевич са престъпления срещу човечеството, геноцид и военни престъпления. Военните жестокости на територията на бивша Югославия водят до смъртта на хиляди хора и са смятани за най-трагичните събития в Европа след Втората световна война.

Град Хага в Холандия е също така седалището на Международния наказателен съд (МНС), създаден през 2002 г. с мандат да преследва лица за престъпления срещу човечеството, геноцид и военни престъпления. Повече за него на <https://www.icc-cpi.int/>

Изображение 19. Затворници в Абу-Грейб

Снимката е от затвора „Абу-Грейб“ в Ирак. Тя е една от многото, които са публикувани през 2004 г. от CBS News, CNN, The New Yorker и други медии, които разкриват много сериозни нарушения на правата на човека като злоупотреби и изтезания, извършени от американски военни по отношение на затворници. Международното право за правата на човека забранява използването на изтезания или унижително нечовешко отношение, независимо от обстоятелствата.

1.4. Универсалност на правата на човека

Всеобщата декларация за правата на човека (ВДПЧ), приета през 1948 г. от Общото събрание на ООН е основополагащият документ на международното право в областта на правата на човека. Въпреки че не е правно обвързващ документ, повечето от нейните разпоредби се считат за обичайно международно право, поради прилагането на правата в световен мащаб чрез договори, национални закони и съдебна практика. Всеобщата декларация за правата на човека подкрепя универсалността на правата на човека, което означава, че правата трябва да се признават универсално за всички човешки същества.

Упражнение : Къде стоиш?

Време: 45-60 минути

Методи: индивидуална работа, групово работа, групово дискусия

Материали: 2 листа с надписи „Съгласен съм“ и „Не съм съгласен“, флипчарт, маркери

Това упражнение е дискусия, която илюстрира, че няма необходимост да се установи кое поколение права на човека е по-важно. За да имаме добър и достоен живот, ние, човешките същества, се нуждаем както от граждански и политически права (традиционно дефинирани като 1-во поколение права на човека), така и от социални, икономически и културни права (традиционно определяни като 2-ро поколение права на човека). Това упражнение приканва дискусия и обмен на мнения. В резултат на това учениците признават, че правата на човека са неотменими, неделими и взаимозависими.

Стъпки:

1. Учителят подготвя 2 листа - единият с надпис "Съгласен съм", другият с надпис "Не съм съгласен" - и ги поставя в противоположни краища на стаята, така че учениците да могат да образуват права линия между тях. Алтернативно е възможно да се нарисова линия с тебешир между тях, лента тиксо или въже/връв.
2. Учителят въвежда темата и изяснява разликите между граждански и политически права от една страна и социални, икономически и културни права, от друга страна. Възможно е да се потърсят примери от историята на правата на човека или просто да се дадат примери за различни права на човека (например, правото на глас е пример за политическо право; правото на здравеопазване и правото на труд са пример за социални, икономически и културни права).
3. След това учителят чете или показва на екран едно след друго твърдения, с които учениците биха се съгласили или не. Всеки ученик трябва да заемат позиция по линията между „Съгласен съм“ и „Не съм съгласен“. Възможно е да застане в средата или близо до полярните пунктове „съгласен“, „несъгласен“.

4. Когато всички заемат позиция, учителят открива кратка дискусия и кани учениците да изкажат мнението си. Всички мнения са добре дошли! В края на дискусията учителят трябва да уточни, че дадените твърдения са донякъде провокативни и това се прави нарочно. Трудно е да се реши например кое е по-важно: да имаш покрив над главата си и да не си гладен или да имаш възможност да кажеш собственото си мнение. Няма правилен или грешен отговор, няма правилно или грешно мнение. Това упражнение показва много добре необходимостта от всички права, за да може човек да бъде щастлив, да се чувства сигурен и да има достоен живот.

Твърдения:

- Еднакво унижително е да спиш на открито и да нямаш подслон, както и да не можеш свободно да кажеш мнението си по важни въпроси.
- По-важно е да имаш покрив над главата си, отколкото да можеш да кажеш какво ти харесва.
- Хората имат задължение да работят, но не и право.
- Правото на „почивка и свободно време“ е лукс, който само богатите страни могат да си позволят.
- Не е работа на правителството да гарантира, че хората не гладуват – хората трябва да се грижат сами за себе си!
- Крайното икономическо неравенство е нарушение на основните права.
- Социалните и икономически права изразяват идеал за бъдещето, но светът не е готов да ги гарантира днес.
- Ако правата не могат да бъдат гарантирани, няма смисъл да ги имате.

Глава 2. Въведение във фото и видео заснемането

2.1. Кратко въведение във фотографията

Упражнение: Изследване на знанията и уменията по фотография и видеозаснемане

Време: 10-15 минути

Методи: групово дискусия

Материали:

Стъпки:

1. Учителят кани всички участниците да застаната прави и използвайки пространството на стаята за да обяви мислена права линия. В единият край на линията е 0%, а другата- 100%. Всеки трябва да застане там, където чувства че мястото отговоря на личната му представа за това доколко знае и е подготвен по темата за фотография и видео производство. След като участниците застанат на местата си дайте възможност на всеки да каже защо е застанала там и да сподели нещо от опита си.

Въпроси за фасилитиране на дискусията:

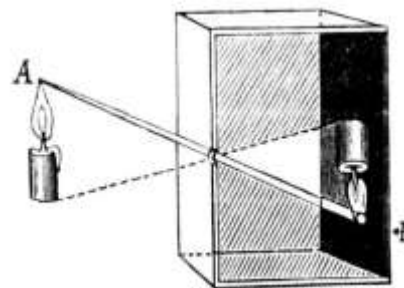
- Кой прави снимки или видеофилми?
- Колко добре оценяване направените от вас снимки и видеофилми?
- Как и къде правите снимки и видеофилми?
- Какво обичате да снимате?
- Какво правите със снимките и видеофилмите, които правите?

Дискусията продължава около 10 минути. Не забравяйте, че не търсите „правилни“ отговори и всеки споделен опит е ценен.

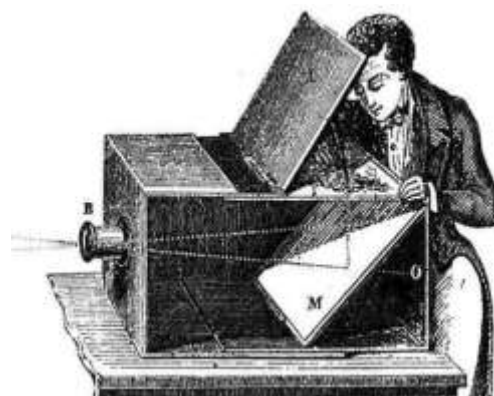
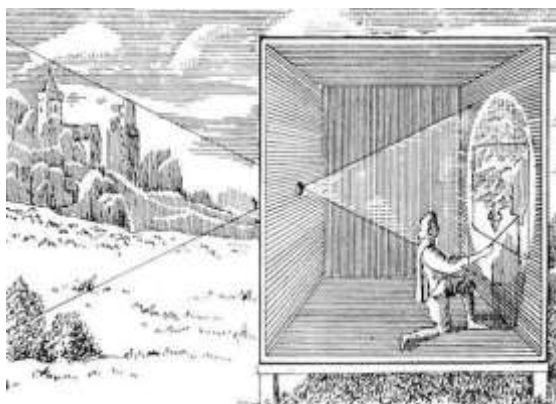
2. Представете кратка теория за фотографията и видеофилмите.

Кратко въведение във фотографията²

Въпреки че фотографията е родена преди около 200 години, методите за получаване на фотографско изображение датират от древността. Принципът е познат още от времето на Аристотел, през IV в. пр.н.е. За получаване на такова изображение е използвана *камера обскура* – тъмна кутия, върху чиято задна стена се проектира действителността отвън.

За да рисуват по-достоверно, художниците от Средновековието влизали в специално построена тъмна стая, на една от стените на която имало малка дупка. Осветените предмети от света пред дупчицата се проектирали на отсрещната стена, обърнати с главата надолу. Художникът трябвало само да постави там платното си и да очертае контурите. Това обаче било доста трудоемко и с течение на времето „тъмната стаичка“ се смалила до размерите на преносима кутия. На дъното поставяли огледало под ъгъл 45 градуса, което пренасочвало лъчите към горната част на кутията. Въпреки удобството художникът губел доста време за прекопиране на детайлите.

Още през средновековието хората са се досещали, че ако бъде открит материал, чувствителен към светлината, той би могъл да замени платното за рисуване и така да се получи готово изображение. Има сведения, че такива опити са правени, но получените изображения не са запазени, защото не е бил открит начин за фиксирането им след

² По материали от електронната книга на Бони Бонев и Георги Величков „На фокус“.

излагане на дневна светлина. Чак в началото на 19 век, няколко учени независимо един от друг, успяват да създадат методи за получаване на трайно изображение.

Един от пионерите на фотографията е французинът Жозеф Ниепс. Той започва да работи върху собствен фотографски процес още в края на XVIII в., експериментирайки със сребърен хлорид и асфалтови смеси, но получените фотографии не били трайни. Първата запазена негова снимка е от 1826 г. и представлява изглед от прозореца на спалнята му: „Гледка през прозореца над Лю Гра“.

Чувствителността на материалите е била много ниска и се наложило изображението да бъде експонирано с часове. Този фотографски процес се е наричал хелиография.

Въпреки че Ниепс е истинският откривател на фотографския процес, по-популярен става неговият последовател, а по-късно и съдружник Луи Дагер. Той успява да направи фотографията масова, използвайки като активно вещество сребърен йодид, а като подложка медни или месингови плочи. За получаването на изображението била нужна експонация от няколко часа.

Поради тази причина, заснетите градски сцени са били с пусти булеварди. Първата снимка, на която се виждат хора, е заснета от Дагер през 1839 г. И представлява изглед към "Boulevard du Temple". Яркото слънце е позволило експонацията да продължи не часове, а около 10 минути. Това време е твърде дълго, за да бъдат заснети движещите се хора по булеварда, но достатъчно за улавянето на двамата в левия долен ъгъл. Човек, почистващ обувки и неговия клиент.

Фотографът през XIX в. бил почти магьосник. Той трябвало да разбира и от физика, за да конструира камерата си, и от химия, за да приготви химикалите си. С течение на времето

емулсиите ставали все по-чувствителни и само няколко десетилетия по-късно вече било възможно да се правят снимки за десетина - петнадесет секунди. От средата на XIX в. датират и първите фотографии на хора. Фотографът фиксирал камерата неподвижно, инструктирал хората да не мърдат, внимателно свалял капачката от обектива и отброявал до 5 или 10. Това са снимките на нашите пра-роднини, на които те стоят като вдървени.

През следващите години процесът ставал все по-достъпен, а фотографията – все по-популярна. Ето някои ключови фотографски камери преди цифровата епоха, изиграли важна роля в развитието на фотографията.

Това е първата комерсиална дагеротипна камера, произведена от La Maison Susse Freres с обектив Charles Chevalier. Благодарение на нея дагеротипията става изключително популярна първо във Франция, а след това и в целия свят. Дагеротипията е най-използвания фотографски метод до 1860 г. След това е заменена с по-евтини и бързи процеси.

Студийна камера, работеща с подложка от стъкло. Тя представлява тънка стъклена пластина с нанесена от едната страна емулсия от сребърни соли. В началото на 20 век постепенно излиза от масова употреба, заради навлизането на по-леките, гъвкави целулоидни плаки и фотографски филми. Въпреки това се използва за създаване на качествени изображения до средата на 20 век.

В края на 19 век Джордж Ийстман създава първата масова камера, която е заредена с филм, съдържащ 100 кадъра. Тя била лесна за използване и достъпна, а потребителите я изпращали в лабораторията на Кодак, за обработка на заснетия материал и зареждане с нов филм. В началото на 20 век, Кодак пускат на пазара моделът "Броуни" само за 1 долар и

фотографията влиза във всеки дом.

Вече не било необходимо да си физик и химик за да се занимаваш с фотография. Фотоапаратът навлиза във всекидневието на обикновените хора, които проявяват интерес към запечатването на образи от живота около тях. Снимат семействата си, съседите,

случки на улицата. Кодак рекламират камерите си чрез деца, за да ги наложат масово като лесен за използване продукт. Девизът на марката е “Вие само натискате копчето, ние ще се погрижим за останалото”.

Първата камера, използваща 35мм филм с размер на кадъра 24x36мм е създадена от Оскар Барнак под марката “Leica” през 1925 г. Този тип филм е бил популярен в киното и в интерес на истината, няколко други производители го използват във фотографски камери 15-20 години по-рано, но не успяват да наложат системата.

Първата огледално-рефлексна камера (SLR) с пентапризма и фокусиране през оптичен визьор е Contax-S от 1949 г. Възможността да се гледа през самия обектив без паралакс и да се фокусира точно е изключително ценно предимство за репортажните и спортни фотографи, при които бързината е на първо място.

Първата SLR камера с моторизиран транспорт и модерна система за AF е Minolta -7000 от 1985 г.. Автофокусната система е ключова иновация в развитието на фотографията. Всички съвременни цифрови огледално-рефлексни камери използват усъвършенствани варианти на тази система и до днес.

Началото на предаването на изображения чрез електричество е поставено още в края на 19 век, когато италианският физик и изследовател Джовани Казели създава пантелеграф – първообраз на факса за предаване на неподвижни изображения. Негова е идеята за превръщане на визуален образ в поток от електрически импулси и предаването им на разстояние.

Шотландецът Джон Беърд пръв демонстрира предаване на монохромни изображения през 1926г. с резолюция от 30 реда, достатъчна за разпознаването на човешко лице. През 1927 г. той изобретява и първата система за видеозапис, използвайки техника за

аудиозапис. Негови записи на изображения са възпроизведени през 21 век чрез модерна дигитална техника.

Развитието на цифровите фотоапарати датира от 80-те години на 20 век. За основа са използвани филмовите камери като процесът на заснемане и работа не е променен. Единствената разлика е смяната на филмовата лента с електронна матрица, а процесът на проявяване с електронен хардуер и софтуер.

2.2. Кратко въведение в киното

Киното е изкуството, което обединява останалите – музиката, литературата, драматургията – в една висша форма на творене, която ангажира зрителя.³

Илюзията за движение води началото си още от трийсетте години на XIX в., когато магията се ражда във въртящи се цилиндри. Във вътрешната страна на цилиндрите са разположени пиктограми, които изобразяват един и същи обект в различни пози и при завъртането на цилиндъра създават усещане за преливане и съответно – движение на образа. Такива изобретения има много. Първите цилиндри носят името стробоскопи и са изобретени в Австрия от Симон фон Щампфер, после са наричани фенакистоскопи в Белгия и зоотропи във Великобритания. През 60-те е изобретен зоопраксископът, който работи на същия принцип. Много имена и много изобретения, но принципът е все същият – поредица от бързо движещи се картинки, които при скорост от двадесет и четири

кадъра в секунда започват да се сливат в едно неразделно движение. Окоето спира да вижда линиите, които разделят кадрите и гледащият вижда част от истинския живот, уловен в кутия.

През 1878 г. се задава пробив. Двама души се хващат на бас: единият твърди, че кон в галоп винаги докосва земята поне с едното си

копито, другият – обратното. Вторият е прав и доказателството за това идва от работата на

³ По материали от Димитър Рахналиев, Кратка история на киното: <https://podmosta.bg/kratka-istoria-na-kinoto-razdvizhvaneto-na-obrazite/>

Едуард Муйбридж, който успява да заснеме движението на коня, разполагайки 24 камери по дължината на трасето, улавящи галоп в различни фази. Муйбридж после провежда лекции, за да разясни метода си и показва един от първите филмови образи, заснети на лента.

През 1882 г. французинът Етиен Жул-Маре също допринася за развитието на новата идея като изобретява своето хронофотографско оръдие, което улавя до 12 кадъра в секунда. А най-старият, оцелял до наше време филм, е с продължителност от едва 2,11 секунди – Roundhay Garden Scene. Дело е на друг французин – Луи Льо Принс, който до голяма степен остава известен в историята като бащата на кинематографията

През 1890 г. Льо Принс се качва на влака за Париж след като прекарва няколко дни при своя брат. От Париж Льо Принс трябва да се отправи към САЩ, където ще прожектира филмите си и вероятно ще патентова изобретението си. Това, за съжаление, не се случва. Изобретателят мистериозно изчезва – човекът и багажът му сякаш никога не са съществували, макар и да има свидетели на неговото качване във влака. Естествено, с него изчезва и камерата му. А в САЩ, междувременно, разработват своя си камера. Това е Томас Едисън, заклетият враг на Никола Тесла и задочно на Льо Принс. Семейството на френския изобретател поддържа теорията, че изчезването е дело на Едисън и че изобретението на Льо Принс е откраднато.

През 1891 г. в САЩ. Уилям Диксън, под надзора на Едисън, създава своя кинетограф, който улавя движението на образите върху 35 милиметрова целулоидна лента. Две години по-късно заснетите сцени могат да бъдат и прегледани, благодарение на изобретения от Диксън кинетоскоп, през чийто отвор се прожектират кадрите. Но обратно във Франция през 1895 г. братята Огюст и Луи Люмиер създават своя кинематограф, с който правят първата публична прожекция в света. Не само това, ами и публиката дори си плаща! Големият пробив е направен. В последните години на века пътуващи артисти се сдобиват с прожектори с един единствен визьор и показват неми филми с дължина едва няколко секунди на насъбралите се около тях хора – като част от своята програма. Едва десетилетие след изобретяването на метода за заснемане на движение – около него вече започва да се оформя цяла индустрия. Секундите се превръщат в минути, минутите – в часове, а скоро след това се раждат и първите неми филми, които дори си позволяват да сменят сцени и да имат минисюжети. Първата въртяща се камера на статив е изобретена

през 1897 г. През същата година е създадено и едно от първите филмови студия – това на Жорж Мелие, в което са създадени повече от 500 късометражни филма

С началото на новото столетие, на турбулентния 20-ти век, първите филми, които наистина могат да бъдат наречени филми, започват да излизат наяве. После идват монтажът и разказването на истории. Експериментатори дори прибегват до специални ефекти, двойно осветяване, обръщане хода на лентата, игра със скоростта на камерите, сцени с призраци и горене на кралици! Започва цяла нова творческа епоха.

И само няколко години по-късно във Франция, Великобритания и САЩ вече започват да се появяват първите кина. През 1905 г. в Питсбърг отваря врати първият салон, който се посвещава единствено на кинопрожекции. Пет години по-късно вече има актьори. Имената им се изписват по екраните. Раждат се първите звезди! Филмите стават по-дълги, сюжетите – по-изискани и съществени. В САЩ киноиндустрията е базирана в Ню Джърси през зимата, а през лятото – в Джаксънвил, Флорида. Холивуд идва по-късно. Във Франция се раждат кинокомпаниите-гиганти Pathé и Gaumont, а във Великобритания индустрията се разраства дотолкова, че да наложи разписването на The Cinematograph Act 1909, който регулира дейността ѝ.

2.3. Технически елементи

Основните елементи на всеки цифров фотоапарат са матрица, обектив, затвор, визьор, процесор. Широко се използват и допълнителни устройства (например карти с памет и конектори за свързване на аудио или видео оборудване).

Матрицата е основният активен елемент на всяко фото или видео оборудване. Качеството на изображението зависи от характеристиките на матрицата. Самото устройство представлява малка пластина, състояща се от светлочувствителни сензори, групирани по определен начин. Най-често елементите са подредени в отделни редове и колони. Като цяло днес са популярни два вида матрици: CMOS и CCD. Първият сорт е много по-евтин, но вторият осигурява по-добро качество на изображението.

Обективът на съвременните фотоапарати не се различава много от обектива на устройства от миналото и има общ принцип на работа, но най-често новите продукти са по-малки. Друга важна част от системата е затворът, който изпълнява функцията на замразяване на кадър за записването му на носител. Процесорът обработва резултата от затвора, а също така позволява да се управлява обектива и други функции на камерата. При наличието на екран процесорът показва изображение.

Как работят компонентите по време на моментната снимка? Преди да се натисне затворът, в SLR камерата по специален начин се поставя специално огледало, през което светлината влиза във визьора. При неогледални камери светлината, влизаща в обектива, се пренасочва към матрицата и на екрана се показва изображението, създадено след обработка на данните, получени от платката. С помощта на контролите (бутони) потребителят избира желаните настройки и конфигурира устройството. След това фотографът трябва да натисне бутона и да го спусне до първата позиция, за да активира затвора. Това ще позволи да се приложат всички параметри на снимане и ще направи възможно пълното приспособяване на матрицата към условията на картината.

Съвременните устройства записват изображението, когато потребителят направи втората снимка, тъй като процедурата на запис може да отнеме доста дълго време за устройството.

След пълно натискане на бутона на затвора рамката се заключва. В този случай създадената снимка се прехвърля в клипборда на камерата, чрез която изображението се обработва от процесора, като се вземат предвид настройките, направени от потребителя. Получените данни се компресират в графичен формат и се записват на флаш карта, откъдето могат да се възпроизведат, променят или изтриват

Кои са основните елементи на камерата?

Фотографията се свързва преди всичко със светлината. Светлината от слънцето или от изкуствен източник първо се отразява от сцената пред обектива на камерата, след което преминава през обектива и, ако има такъв, през затвора към задната стена на корпуса на камерата - върху матрицата (сензор). При огледално-рефлексен фотоапарат (DSLR), преди да натиснете бутона на затвора, светлината, отразена от огледалото, преминава през призмата и влиза във визьора. При снимане огледалото се издига и светлината удря сензора, точно като в компактен фотоапарат. В някои SLR камери на Sony огледалото е фиксирано, полупрозрачно (SLT камери).

Този процес е аналогичен на преминаването на светлина през лещата на човешкото око към конусите и пръчиците, разположени в задната част на окото, както и към зрителните нерви. Когато светлината достигне задната част на корпуса, тя удря чувствителен елемент

(сензор за изображение), който преобразува светлината в електрическо напрежение. Така получената информация след това се обработва от процесор, за да елиминира смущенията, да изчисли стойностите на цветовете, да генерира файл с данни за изображението и да запише този файл на носител за съхранение (карта за съхранение на цифрови изображения). След това камерата се подготвя да експонира следващото изображение. Целият този процес, по време на който огромно количество информация се обработва и записва на носител, се случва доста бързо.

Нека разгледаме по-отблизо тези основни елементи, които изграждат цифров фотоапарат и които позволяват на отразената от обекта светлина да се превърне във фотография.

Лещи

Обективът на камерата е с много сложен дизайн. Обикновено се състои от серия от стъклени лещи, които пречупват и фокусират светлината, влизаща в лещата. Това увеличава изображението на сниманата сцена и се фокусира върху конкретна точка.

Визьор и LCD екран

Визьорът ви позволява да видите изображението в момента на заснемането му и някои от параметрите на заснемане и представлява малък прозорец, през който се наблюдава сниманата сцена. С негова помощ композицията се прецизира точно преди заснемане.

LCD екранът предоставя предварителен преглед на снимките преди да ги направите, както и последващ преглед и анализ на току-що направените снимки за правилната експозиция и композиция или за показването им на други хора. Освен това всички направени по-рано снимки могат да се видят на LCD екрана.

При цифровите фотоапарати LCD екранът може да функционира и като визьор. Вместо да държите камерата близо до окото си, за да композирате сцена, можете да я подготвите за снимане във всяка позиция, като наблюдавате изображението на LCD екрана, преди да бъде заснето. Един от недостатъците на LCD екраните е високата консумация на енергия от батерията на фотоапарата. Освен това е почти невъзможно да видите изображения на LCD екрана на открито в слънчев ден.

Въпреки всички горепосочени предимства на LCD екрана, визьорът понякога е полезен в цифров фотоапарат. По-специално, когато батерията е изтощена и поради това е

неподходящо да се изразходва ценна енергия за захранване на LCD екрана.

Що се отнася до DSLR цифровите фотоапарати, визьорът и LCD екранът показват едно и също изображение, тъй като в този случай се използват огледала за проектиране на изображението от обектива във визьора. В компактните цифрови фотоапарати визьорът действа като обикновен прозорец, през който се вижда сниманата сцена, а не изображението, прожектирано през обектива за предварителен преглед. Но тъй като визьорът не е на същото място като обектива, перспективата, видяна през него, е малко по-различна.

Затвор

Затворът е сложен механизъм, който точно контролира колко дълго светлината преминава през обектива до филма или цифровия сензор, разположен на гърба на корпуса на фотоапарата.

В цифров фотоапарат може да не е необходим затвор в традиционния смисъл, в зависимост от типа на използвания сензор за изображение. Тъй като сензорът за изображения на цифров фотоапарат е електронно устройство, а не светлочувствителен химикал, той може да се включва или изключва по електронен път. Следователно няма нужда от механичен затвор, който да контролира навлизането на светлина в камерата. Въпреки това, някои видове камери все още изискват затвор, въпреки че много модели цифрови фотоапарати не използват механичен затвор.

Независимо от наличието или отсъствието на механичен затвор, цифровият фотоапарат все още се нуждае от механизъм за контрол на експозицията на изображението, както и от бутон за освобождаване на затвора. Когато натиснете бутона на затвора, се активират поредица от действия, които в крайна сметка водят до крайното изображение. Първата стъпка е да заредите сензора за изображение, за да го подготвите да приема светлина от обектива.

Бутони за настройка на камерата

Корпусът на камерата има много бутони, лостове, дискове, чиято цел е най-добре описана в инструкциите за вашата камера. Повечето от тях се използват за подготовка на фотоапарата за снимане, настройка и директно снимане.

Те включват: настройка на режима на автоматично фокусиране, избор на подходящ баланс на бялото, за да се гарантират правилните цветове на сниманата сцена, в зависимост от вида на използваното осветление, избор на режим на експозиция и т.н

Сензор за изображение

Сензорът за изображение се състои от милиони отделни светлочувствителни пиксели. Тези пиксели по същество превръщат светлината в електрическо напрежение. Въпреки че цифровите фотоапарати могат да правят многоцветни изображения, техните сензори за изображения не усещат цвят. Те са в състояние да реагират само на относителната яркост на сцената. За ограничаване на светлинния спектър, на който реагира всеки пиксел на сензора за изображение, се използват специални цветни

филтри. Така във всеки пиксел може да бъде регистриран само един от трите основни цвята (червен, зелен или син), които са необходими за определяне на крайния цвят на пиксела. И за да се определят стойностите на другите два основни цвята на всеки пиксел, се прилага цветна интерполация.

2.4.Кадриране

Доказано е, че кадрите оказват психологическо въздействие (осезаемо, неосезаемо) върху зрителите. Чрез тях привличаме, задържаме и изостряме тяхното внимание. Те са изразни средства, с които акцентираме върху важните моменти, придаваме емоционален заряд, поставяме публиката в очакване и я предразполагаме към действие. Освен това, заснемането на различни гледни точки ни помага да „разчупим“ и динамизираме видео продукцията – да я обогатим и направим по-атрактивна, информативна и интересна за аудиторията.

Статичните кадри се подразделят в три групи, в зависимост от: Големината и частта от тялото на снимания субект (крупност, мащаб, размер); ъгъл на камерата спрямо субекта; гледна точка – ракурс.

В зависимост от мащаба кадрите биват наричани още планове. Филмовите планове са: тотален, далечен, общ, каубойски, среден, полублизък, близък, gros и детайл.

Тотален план. Показва се цялостната картина или пейзаж, но без субекта/героя. Чрез този филмов план запознаваме зрителя с обстановката – мястото, където ще се проведе действието.

Далечен план. Далечен (extreme wide/long shot) – с него показваме едва забележима човешка фигура в далечината, сред природата или на фона на градски/урбанистичен пейзаж.

Общ план. Общ (wide shot/full shot) – показваме фигурата на субекта в цял ръст.

Американски филмов план. Снима се тялото на субекта от главата до неговите колене, малко над или под тях.

Среден план. Тялото се заснема от главата до кръста. Чрез него се показват мимики, жестове, както и детайли от облеклото на героя.

Полублизък план. Субектът е заснет от главата до гърдите.

Близък план. Близък/глава/крупен – показва се главата на субекта – от раменете нагоре.

Грос план. Грос (extreme close up) – подразделение на близкия кадър. При него се снима лицето/главата на героя, като леко „отрязваме“ от брадичката и/или челото му.

Детайл. Показва се част от тялото на субекта или някакъв предмет: пръсти, очи, рана, обича, пръстен, химикалка, шишарка и така нататък.

Упражнение : Основи на кадрирането

Време: 60 минути

Методи: работа по двойки, групова дискусия

Материали: телефони, помощни материали - видове планове

Стъпки:

1. Разделете участниците по двойки. Всяка двойка има за цел в рамките на 30-40 мин да упражни всеки един от филмовите планове. Във двойката всеки един от участниците заснема другия във всеки един от представените планове. Може да използвате както вътрешно, така и външно пространство, за да упражнявате различните планове.
2. Участниците се събират и обсъждат направените фотографии.

Глава 3. Фотографии и видеофилми на правозащитна тематика

3.1. Фотографии

Упражнение: Снимка на деня

Време: 60 минути

Методи: групова работа, групова дискусия

Материали: помощни материали - снимки

С това упражнение, учениците се въвеждат във фотографията като изкуство и откриват нейния потенциал. Упражнението е подходящо за създаване на комфортна атмосфера. Учителят може да даде кратка информация за фотографа и фона на снимката. Учителят може избере набор от снимки, които смята за добри и подходящи.

Стъпки:

1. Учителят разпечатва набор от снимки, които да постави на масата. Някои от снимките и фотографите са добре познати.
2. Учениците избират снимка, която намират за най-интересна и привлекателна за тях.
3. В групи от 4-5 учениците споделят аргументите за своя избор и мислите и чувствата си към изображението.
4. След упражнението „Снимка на деня“ може да се направи кратък преглед на жанровете на снимките и техните характеристики: документална снимка, портретна поредица, колаж и други. Снимки от международната кампания “Photography 4 Humanity” също могат да бъдат използвани за вдъхновение по теми и стилове на снимки.

Примерни фотографии могат да се вземат от следните линкове:

<https://drive.google.com/file/d/1g1xQMkt3Fv3QsEgHu-dJITbnlExZPlcy/view?usp=sharing>

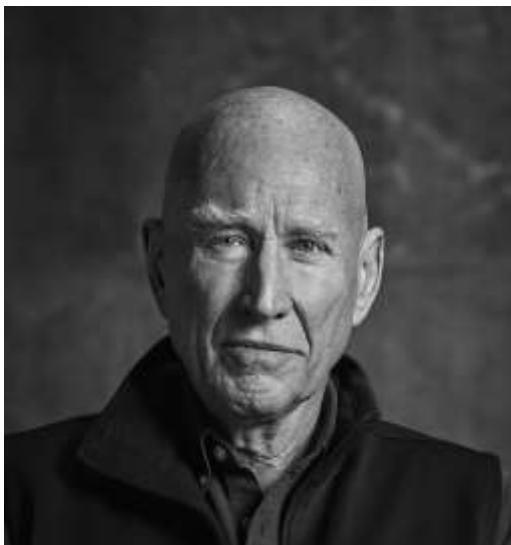
<https://www.photography4humanity.com>

Упражнението „Снимка на деня” с група младежи от Норвегия, Академия по правата на човека, Норвегия

3.2 Фотографията като социално изкуство

Има огромен брой фотографии и творци, които са посветили живота и кариерата си на това

да създават социално изкуство. Затова нека разгледаме един от най-изтъкнатите фотографи в тази област. Себастиао Салгадо е бразилски социален и документален фотограф и фотожурналист. За фотографските си проекти Салгадо е посетил повече от 100 страни. Повечето от фотографиите му са публикувани в прес публикации и множество книги и са част от пътуващи изложби по целия свят. Салгадо е Посланик на добра воля на УНИЦЕФ. Отличен е с титлата Чуждестранен почетен член на Американската академия за изкуства и науки през

1992 г., а през 1993 г. получава почетно членство и Медала за стогодишнината на Кралското фотографско общество. През 1998 г. е удостоен с Наградата на принца на Астурия. На живота и делото на Себастиао Салгадо е посветен филмът „Солта на земята“, режисиран от Вим Вендерс и от сина на Себастиао, Жулиано Рибейро Салгадо.

Снимка 1

Sebastião Salgado's coverage of the Kuwait oil fires in 1991.

Пожар в петролна рафинерия в Кувейт.

Снимка 2

Pelada Gold Mine, 1986.

Златна мина Pelada, 1986

Снимка 3

Dinka group at
Pagarau,
Southern
Sudan, 2006

Група Динка в
Пагарау,
Южен Судан,
2006 г

Снимка 4

The Amazon
laid bare.

Амазонка се
оголи

Снимка 5

Water supplies are often far away from the refugee camp. Goma, Zaire 1994

Водните източници често са далеч от лагера на бежанците, Гома, Заир, 1994

Снимка 6

Workers: archeology of the industrial age 1993

Работници: археологи на индустриалната епоха 1993

Снимка 7

Marauíá mountain range, state of Amazonas, Brazil, 2018

Планинска верига Марауя, щат Амазонас, Бразилия, 2018 г

Упражнение : Фотографията като социално изкуство.

Време: 30 минути

Методи: групово дискусия

Материали: помощни материали - снимки

Стъпки:

1. Учителят разпечатва представените снимки на Себастиао Салгадо. Участниците са поканени да разкажат какво виждат на всяка от фотографиите, какъв контекст или послание носи всяка снимка.
2. Учителят разказва историята зад всяка снимка.
3. Учителят иска от участниците да посочат вида кадри във всяка от фотографиите на Себастиао Салгадо.

Например, кадърът на Снимка 4 е „американски план“.

Упражнението цели да се провери доколко учениците са усвоили материала и се ориентират във видовете кадри.

Фотографията като социално изкуство, кадри от видеолaborаториите на фондация „Партньори – България“, 2022 г.

3.3. Фотографии на тема „Права на човека“

Упражнение: Фотографии, свързани с правата на човека

Време: 40 минути

Методи: индивидуална работа, групово дискусия

Материали: телефони, мултимедия

1. Учителят иска от учениците сами да потърсят примери за фотографии на тема „Правата на човека“.
2. Всеки един участник намира и споделя в групата поне една снимка, която според него е на правозащитна тема.
3. Провежда се дискусия по темите, обхванати във фотографиите на учениците. Обсъжда се какво свързва изображенията с правата на човека.

Могат да бъдат обсъдени следните въпроси:

- Какво е посланието на снимката? Какво право на човека засяга тя?
- Как е решена фотографията – с какъв цвят, композиция, кадриране?

Могат да бъдат използвани различни упражнения за генериране на дискусия около изображенията, за да започнат участниците да говорят не само за фотографската техника, но и за това как изображенията комуникират различни идеи. Така учениците започват да обмислят какво искат да комуникират със собствените си снимки.

4. Участниците са помолени да подредят снимките по емоционална важност, като се започне с тази, която наистина не харесват и завърши с тази, която наистина обичат. Това е добър начин да се започне обсъждане на изображения наред с дискусии за това как хората се чувстват към някого или нещо в живота си.
5. Учителят избира едно изображение и кани участниците да изречат отделни думи, които им идват на ум, когато го гледат. След това учениците могат да помислят за изречения или истории, вдъхновени от изображението. Измислените истории могат да се противопоставят на фотографа, който разказва за първоначалното си намерение и идеи, свързани с изображението. Така дискусията може да се фокусира върху това как изображенията предават истории, чувства и значения.
6. Групата може да разгледа определени изображения или серии от изображения и да обсъди дали снимките са постигнали това, което са си поставили за цел.
7. Където е възможно, дискусията трябва да свърже изображенията с правата на човека като цяло или с нарушенията на конкретно право. Обсъжда се и емоционалния и застъпнически аспект на изображението, какъв е ефектът му върху зрителя.
8. Изображенията могат да се обсъждат в технически аспект. Например: дали щеше да е по-добре, ако фотографът беше по-близо до обекта, или ако изображението беше направено в черно-бяло?

Примерни снимки, които участниците могат да разгледат:

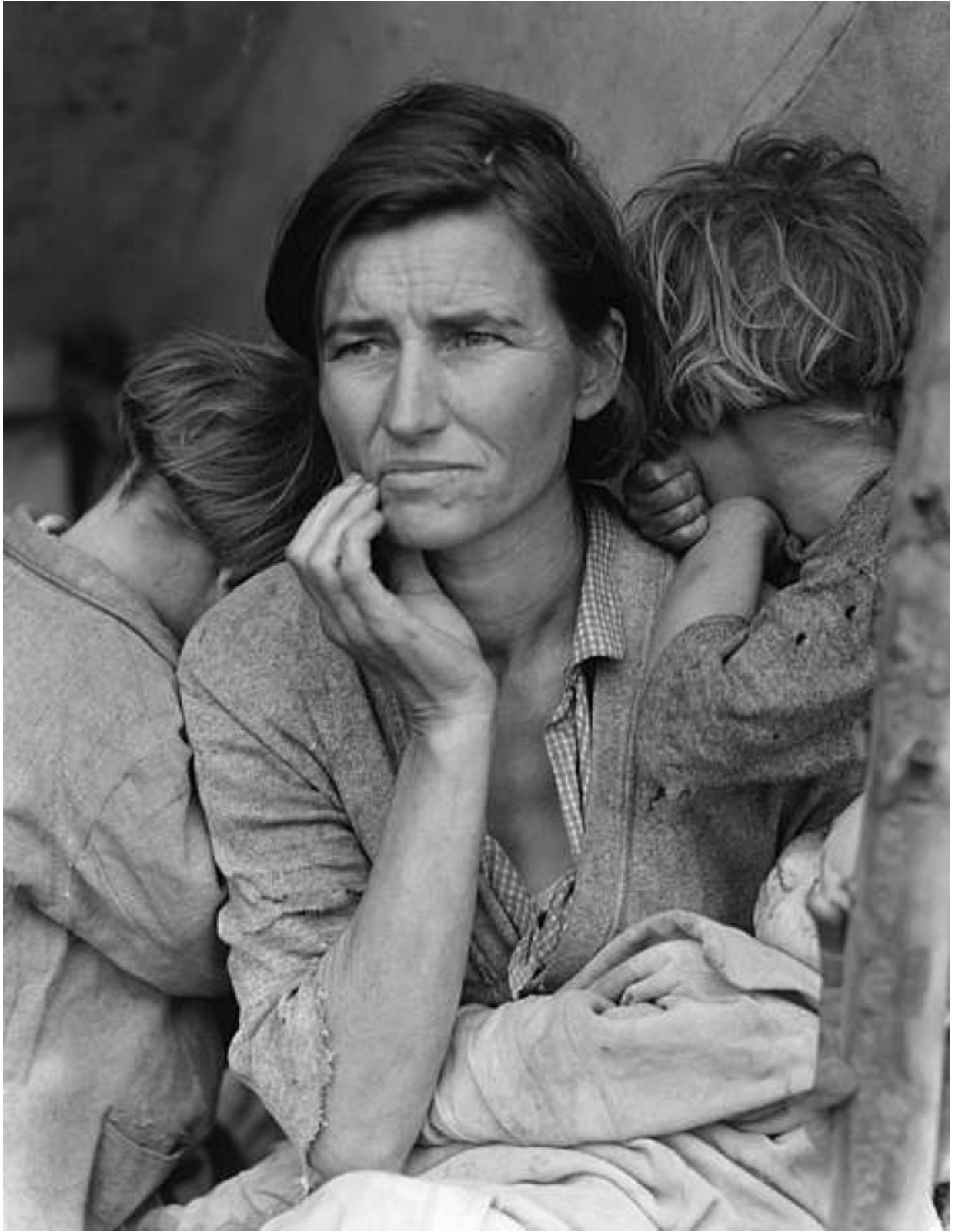

© Alpha Street Photography

3.4. Видеофилми на правозащитна тематика

Фактът, че филмите в киното са много ефективен образователен инструмент, произтича от силите на изкуството и технологиите. Най-дълбоката, сложна и интензивна информация може лесно да бъде достигната до широк кръг публика чрез киното. Чрез киното, публиката разбира сложни концепции, нагласи и модели на поведения, създадени по начин, който да бъде приет.

Филмите са уникални инструменти за обучение, защото имат силата да добавят смисъл към класната стая, да изясняват и илюстрират идеи и представи за света. Когато се представят филми за анализ и разглеждане по критичен начин, учениците се трансформират от пасивни приемници в отговорни потребители, които са в състояние да интерпретират значението на това, което наблюдават. Тази практика ангажира учениците в изясняване на техните собствени ценности и вярвания, в развитие на умения да вземат решения и да правят избор. По-доброто разбиране на ценностите и начините, по които вземат решения, позволява на младежите да помислят задълбочено какво означава да си активен гражданин в толкова разнообразен и непрекъснато променящ се свят. Както много филми показват, понякога правилното морално или гражданско решение е замъглено от различни влияния, ситуации и последици, които хората тълкуват по различен начин. Окуражаването на учениците да обмислят своите мисли, чувства, нагласи и вярвания, ангажирани с интересен филм, ще им даде възможност да рационализират и защитават своите ценности, което е необходимо умение за всички демократични граждани на 21-ви век.

Филмите играят важна роля в популяризирането на исторически, културни, географски, социални, политически въпроси, перспективи и характеристики на хората, обществото или нациите. Те показват как учениците се обръщат към своите сетива, помагат за обогатяване на ученето и улесняват изучаването на дисциплини като история, социални и природни науки, география, икономика и други. Освен това филмите правят ученето приятно (Kaya and Çengelci, 2011)⁴. Според авторите приносът на филмите към социалните изследвания се осъществява в три направления: подобряват знанията (например по история и география), развиват умения (творческо мислене, критично мислене и др.) и формират ценности (приятелство, независимост, културни нагласи, национална идентичност, сътрудничество и солидарност, мир, демокрация, свобода и чувствителност и др.).

Абстрактните концепции за справедливост, свобода, права на човека и демокрация могат да се представят и успешно да се разберат и осмислят с филми. Филмите са полезни когато се преподават идеите за равенство, свобода, мир, съпричастност, уважение,

⁴ İlişkin Görüşleri, Erdoğan Kaya, 2011, Pre-Service Teachers' Opinions Regarding Using Films in Social Studies Education, in Journal of Social Studies Education Research, v 2, pp116-135

любов, толерантност, отговорност, демократично отношение, дискриминация, предрасъдъци и емпатия.

Упражнение: Правата на човека в киното

Време: 30 минути

Методи: групова дискусия

Материали: мултимедия

Целта на тази сесия е учениците да изследват филми, които разглеждат по един или друг начин правата на човека.

Примерни трейлъри на филми:

- <https://m.imdb.com/title/tt5580390/> - The Shape of Water
- <https://m.imdb.com/title/tt1013753/> - Milk
- <https://m.imdb.com/title/tt2024544/> - 12 Years a Slave
- <https://m.imdb.com/title/tt0108052/> - Schindler's List
- <https://m.imdb.com/title/tt3077214/> - Suffragette

Стъпки:

1. Учителят представя трейлърите на всеки филм пред групата, заедно с описание на филма, което може да се вземе от интернет. Учениците могат да получат г задача да гледат някои от филмите преди дискусията в клас.

Могат да бъдат подбрани и показани кратки филми от международни фестивали, които са с ясна правозащитна тематика.

2. Учителят фасилитира дискусия в клас. Въпроси, които подпомагат дискусията:

Какво послание има всеки от филмите?

Кое основно право е засегнато?

Как е представено във филма, който са видели?

3. Учениците могат сами да помислят и споделят примери от игрални или документални филми, които по един или друг начин засягат темата за правата на човека.

3.5. Видео филми за правата на човека.

Упражнение : Кое право е това?

Време: 60 минути

Методи: групово дискусия

Материали: мултимедия

Видео „Младежи за правата на човека“ / „*Youth for Human Rights*“/

<https://www.youthforhumanrights.org/what-are-human-rights/videos/born-free-and-equal.html>

Тук могат да бъдат намерени кратки видео филми за всяко едно право, посочено във Всеобщата декларация за правата на човека.

Стъпки:

1. В групата учителят представя кратките видео филми, а учениците се опитват да познаят за кое право на човека се отнасят.
2. Дискутират се техническите аспекти на видео филмите: Как е заснето видеото по отношение на кадриране, какъв план е използван в отделните кадри и защо. Как близките планове показват състояния и емоции, а далечните представят контекста. Този анализ може да почогне на участниците да мислят конкретно, когато трябва да решават как да заснемат своите собствени видео филми.

Глава 4. Разработване и представяне на фото и видео проекти по правата на човека

Когато се изработва визуално произведение, посветено на правата на човека или на важен социален проблем, първото важно решение е да се определи основното смислово ядро или основната драматургична линия по която ще се нареди целият филм. Същото така е важно да се помисли какви планове и кадровки ще се използват, за да се получи така, че основната идея става ясна на публиката.

Често работата по нова тема води до промени в процеса на работа. По пътя често се откриват нови теми, които могат да се прикрепят към основната. Така основната тема става още по богата на информация. но не бива да се допуска подтемите да отдалечат филма от основаната тема. Често се случва така, че в процеса на работа се откриват нови интересни и важни теми особено, ако се разработва темата за правата на човека.

Всяко творение започва с идея. Може да има много интересни идеи, но е важно да има ясен поглед върху целта на тази идея и контекста, в който ще се реализира, преди да се превърне в сценарии.

4.1. Идентифициране на идеи за фотографии и видео филми за права на човека

Когато учениците завършат обучението във видеолабораториите по права на човека, учителят може да организира групова работа с цел идентифициране на теми или дилеми, свързани с правата на човека и демокрацията. На учениците трябва да се даде свобода и пространство да решават кои теми и дилеми ще разработят. Ценно е, да идентифицират теми, които ги интересуват и по които искат да научат повече. Учениците познават своите местни общности и местата, в които живеят, затова учителите ги напътстват без да цензурират или отнемат инициативата им.

За постигането на яснота по отношение на идеите, може да се организира дискусия в малки групи. Участниците са разделени на групи и обсъждат следния въпрос:

- Кои групи хора във вашата общност бихте определили като уязвими групи? Какво е положението на тези групи?
- Кой въпрос е силно дискутиран във вашата местна общност или в мястото, където живеете? Кои въпроси са най-дебатирани в медиите от политиците? Защо? Как отразяват проблемите? Може ли този въпрос да е свързан по някакъв начин с правата на човека или демокрацията?
- Какви са основните характеристики на живота на хората във вашата общност (средна заплата, качество на образованието, наличие на спортни и развлекателни

дейности за деца и младежи, достъп до здравеопазване, местни избори, обществен дебат относно бюджетните разходи и т.н.)?

- От какво се нуждаят хората, за да имат добър и достоен живот в мястото, в което живеете?

Основната идея на проекта „Правата на човека през обектива“ е да даде на учениците възможно най-много свобода и независимост при вземането на решения по въпросите, свързани с правата на човека и демокрацията, за тяхната фото и/или видео продукция. Фокусът върху местната общност, мястото, за което учениците се грижат и с което се идентифицират, е важно. Такъв фокус ще даде възможност на младежите да внесат своя глас в обществото и да допринесат за обществения дебат.

При преподаването на темата за правата на човека през обектива в различни политически и обществени контексти, се очертаха общи теми и проблеми, които младежите избират да отразят чрез снимка или видео. Такива теми са:

- Домашно насилие или насилие в близки и семейни отношения;
- Екологични проблеми като управление на отпадъците, хранителни отпадъци, замърсяване на въздуха, зелена енергия във връзка с правото на живот, достъп до информация, зачитане на личния и семейния живот;
- Свобода на словото: цензура, манипулиране на информация и нейното въздействие върху демократичните процеси в едно общество;
- Право на зачитане на личния и семейния живот: видеонаблюдение на обществени места; лична идентичност и почтеност;
- Психично здраве: самота, депресия, изолация по време на пандемия;
- Право на отдих: спортни и културни дейности
- Примери за дискриминация въз основа на цвета на кожата, социални, религиозни, сексуални, езикови, физически способности;

По-долу са дадени фотографии, направени от участниците в проекта Правата на човека през обектива в Норвегия.

„Никога няма да ходиш сам,,

Всички човешки същества имат право на уважение към личния живот. Това е едно от правата на човека, но все още малко хора знаят, че се нарушава често. Социалните медии допринасят затова, хората да бъдат „наблюдавани“ почти постоянно, дори когато човек е сам. Изборите, който човек прави, могат да бъдат наблюдавани и анализирани чрез социалните мрежи, а това означава, че може да има нарушение на правото му на личен живот.

Автор: Sara, Sanvika , ученичка в гимнази, Norway, Human rights lens, Академия по правата на човека, 2021-2022

„Всеки има право да се чувства, както иска“

„Хората с хомосексуална ориентация имат същите права като всеки друг, включително правото на личен живот, и не трябва да бъдат подлагани на дискриминация. Нарекох колекцията си от снимки „Аз съм човек“. Снимките показват, че имате правото да бъдете този, който искате да бъдете, без да се притеснявате какво могат да мислят другите за вас или по някакъв начин да ви съдят. Дъгата често представлява LGBTQIA2S+. Надявам се моята колекция от снимки да вдъхнови хората да се чувстват комфортно в „кожата“, в която се намират.“

Автор: Inga, Sandvika , гимназия, Norway, Human rights lens, Академия по правата на човека, 2021-2022

Упражнение : Избор на тема за филм

Време: 30 минути

Методи: индивидуална работа, групово дискусия

Материали: Приложение 1 „Всеобща декларация за правата на човека“, флипчарт, хартия, маркери

В това упражнение се провежда групово работно за идентифициране на проблем, свързан с правата на човека на местно ниво. Когато участниците избират тема, по която искат да работят може да бъде трудно да се фокусират върху определен проблем и да изберат темата за работа.

Стъпки:

1. Всеки участник може да помисли върху съдържанието на Всеобщата декларация за правата на човек. Участниците написват на лист отделно право, което намират за интересно и което засяга техния личен живот или което смятат, че е нарушавано в общността, където живее. Участниците избират едно до три права.
2. Учителят групира написаните предложения и извежда 3 до 4 теми, които са събрали най-много предпочитания. Написва на големи постери правата, събрали най-много гласове. Поставя ги на пода и поканва учениците да станат и да заемат място пред темите, по която биха работили. Така участниците могат да се разпределят по групи с еднакви интереси.

Упражнение : Избор на тема за филм, Групова работа за идентифициране на проблем, свързан с правата на човека на местно ниво, Правата на човека през обектива, видеолaborатории на фондация „Партньори – България“, 2022 г.

4.2. Сценарии

Кратките късометражни филми събират Оскари, стартират кариери и заслепват публиката с кратки разкази с големи идеи. Късометражният филм е отлична визитна картичка за млад режисьор или забавен страничен проект за утвърден писател, който има пет минутна история, която буди умовете.

Какво е късометражен филм? Въпреки че няма правилник, който да казва колко дълъг трябва да бъде късометражният филм, прието е, че късометражният филм е филм до 50 минути. Обикновено са средната продължителност е 20 минути.

Краткият филм може да бъде направен на живо, анимиран или генериран от компютър. Подобно на игралните филми, късометражните филми разказват истории с различно начало, среда и край. Най-добрите късометражни филми имат ясен фокус и са

икономични с разказването на истории, използвайки само едно или две места и малък брой участници или герои.

Колко дълъг трябва да бъде сценарият на късометражен филм? Когато се изработва сценарий , една страница се равнява приблизително на една минута от филма. Ако късометражните филми обикновено са с дължина под 50 минути, сценарият ще е около 50 страници или по-малко.

Едно правило за начинаещи е да се започне с 15 страници сценарий на късометражен филм.

Упражнение: Написване на сценарии

Време: 30 минути

Методи: индивидуална работа, групово дискусия

Материали: постери, листи хартия, маркери

Думата сценарий може да се използва и за описание на конкретно съдържание на продукцията: историята, последователността от събития, ролите и съответните действия, които са планирани във видео филма. Сценарият е мястото, където авторът е творчески предизвикан за първи път.

Стъпки:

1. Участниците се групират според избора на определена тема за правата на човека и отговарят на горните въпроси. Това ще помогне по-ясно да изкристализират темите, по които ще се работи в бъдещите аудио-визуални творби и фотографии.
 - На каква тема е филма?
 - За кого е предназначен?
 - Какво се опитвате кажете с него?
 - Какви цели си поставяте с този филм?
2. Групите ще имат 40-60 мин, за да работят по своя сценарий. Снабдете участниците с големи листа хартия, маркери, моливи. Насърчете всеки един от групата да сподели идея как вижда или си представя видеото на тази тема. Можете да подпомогнете участниците.

*Упражнение: Писане на сценарий, Правата на човека през обектива ,
Видеолаборатории по правата на човека, фондация „Партньори – България“, 2022 г*

4.3. Раскадровка. Какво си струва да „нарисувате“ в сценария?

Storyboard /раскадровка/ е визуално представяне на кадрите, които ще съставят едно видео. Учениците може да скицират хората и действията във видеото, както и кои ъгли на камерата ще използват за всеки кадър.

Раскадровката представлява лист хартия с прозорци, на който се рисуват идеите. Могат да се купят готови скриптове или да се направят собствени. Добре е да се използва хартия със същия размер като завършения филм. Могат да се добавят диалогови прозорци към скрипта, така че всеки да знае кога сцената започва и кога завършва. Поставят се бележки в горната част на страницата или до всеки от панелите на раскадровката. Не е нужно човек да е художник, за да разкажете сценарий.

Важно е да се постави достатъчно количество информация в скрипта, така че другите хора да могат да разберат идеята. Някои сценаристи вместо чертежи правят снимки с мобилни устройства или просто формират списък с кадри.

При използване на молив и лист хартия, се рисуват фигури, които да представят елементите, които трябва да се поставят в рамката, както и позицията на хората. Опитват се прости техники като рисуване на големи или малки лица на хора, за да се определят разстоянията от камерата. Полезно е планирането на движенията на камерата като „панорамно наляво“ или „отдалечаване“.

Съществуват програми за компютър като Amazon Storyteller, които се използват за подготовка на сценария и кадрите. Това е цифрова версия на скрипта - особено полезна за хора, които се страхуват, че техните рисунки няма да са професионално направени.

Бележките обикновено включват кодове за правилна настройка на камерата, съвети за диалог и инструкции за сценографията.

Основната цел на сценария е да предаде информация за визуалната сцена, заснемането и създаването на план за снимане. Рисунката не се нуждае от художествени фантазии - обикновено са достатъчни няколко щриха и бележки. Основното е да се избере стил, който отговаря на нуждите и може да се използва ефективно.

Упражнение: Разкадровка., Правата на човека през обектива, Видеолаборатории на фондация „Партньори – България“, 2022 г.

Упражнение: Разкадровка

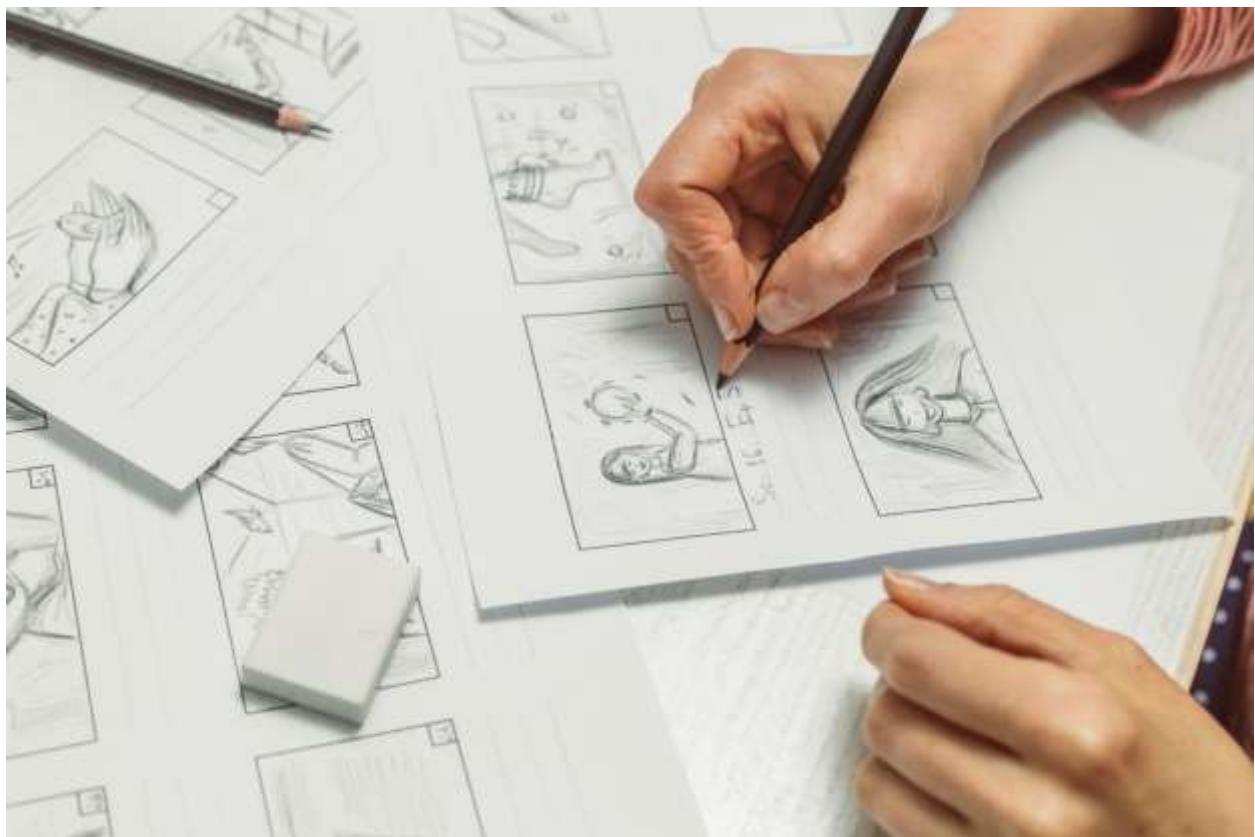
Време: 40 – 60 минути

Методи: индивидуална работа, групова дискусия

Материали: листи хартия, моливи

Стъпки:

1. В малки групи участниците рисуват на отделни листа своя сценарии. За да създадат ясна представа за своя филм е хубаво да си представят всеки един от кадрите затова е нужна подробна РАСКАДРОВКА. Участниците използват примерни композиции от като ориентир, за да нарисуват бъдещията раскадровка на филма. На фигурата отдолу е показана, как изглежда една примерна раскадровка. След като са готови с раскадровката, тя може да бъде подредена на отделни листа на работната маса, за да се види как ще изглежда филма.

Раскадровка. Видеолаборатория по правата на човека, фондация „Партньори – България“, 2022

Друг вариант на разкадровка е кадрите да се направят фотографии вместо с рисунки. Това се прави с цел по ясно да се представят кадрите, ако липсват добри умения за рисуване. И в двата случая ще има разказан в картини целият филм.

4.4. Планиране

Сега, когато първият проект на сценарий е налице, ще трябва да се разработи с практическите подробности, например, за местата, инструментите, оборудването и актьорите, които ще бъдат включени в него.

За се получи ясна представа за това как ще изглежда видеофилма, се препоръчва посещение на местата, посочени в графика и да се отбележат всякакви подробности, свързани с тези места. Например, добре е да се провери дали аудиторията или класната стая, която ще бъде използвана, е шумна или достатъчно осветена, има ли цялото оборудване, което е необходимо.

Друго важно нещо е да бъдат посетени актьорите, сътрудниците и участниците и да се обсъди с тях какво се очаква да направят, да кажат, как трябва да се обличат и т.н. По този начин ще се получи представа дали тези актьори, сътрудници и участници могат и желаят да участват във видео филма. Ако видео филма съдържа интервюта, трябва да се говори предварително с интервюираните и да се обсъдят с тях въпросите, които ще им бъдат зададени. Интервюираният трябва да има възможност да реши дали части от интервюто остават във филма или се премахват. След тези приготовления (проучване), се разработва окончателният подробен сценарий и план за снимане.

4.5. Основни принципи на видео монтажа

Всяко аудиовизуално произведение има 5 етапа преди да излезе на бял свят – предподготвителен, подготвителен, снимачен, постпродукция и разпространение. Видео обработката е част от постпродукцията заедно с озвучаването.

При този процес от целия заснет материал се подбират най-добрите кадри, събират се и се подреждат. В днешно време има програми, които осигуряват удобен и бърз работен процес. Такива са Adobe Premiere, AVID, Final Cut и много други. Важното е всеки, който се занимава или ще се занимава с монтаж да избере софтуер, с който ще му е най-удобно и лесно да работи. Почти всички програми са доста сходни като начин на работа и логика. При Adobe има още много програми в пакета им, които са свързани и много лесно и бързо

се минава от програма в програма. За всички програми има видео уроци в интернет. Има и учебник за видеомонтаж, който е подробно описва процеса.⁵

4.6. Представяне на фото и видео проекти

Добър начин за финализиране на проекта може да бъде създаването на изложба, кръгла маса, радио или телевизионен репортаж. След това е необходимо да се идентифицират институции, които да сътрудничат, както и да се идентифицират подходящи места на местно ниво. Що се отнася до идентифицирането на институциите, учителите могат да дадат на учениците задача да помислят за организациите на гражданското общество или местните управленски органи, които биха могли да помогнат за разпространението на информацията за изложбата /кръглата маса/събитието на местно ниво. Ето списък на организации, които могат да бъдат привлечени като партньори:

- омбудсман по правата на човека
- омбудсман за борба с дискриминацията
- организации за правата на човека
- организации, работещи за правата на жените, правата на детето, проблемите на околната среда и др.
- библиотеки и читалища
- местни търговски центрове
- райони, популярни сред младежта, като скейт паркове и т.н.
- кметство
- зони за отдих, като паркове , градини и други обществени места
- музеи
- галерии
- училища

⁵ Светла Фингова, Монтажът на аудиовизуалното произведение, НБУ, София 2008

Представяне на фото и видео проекти, Академия по правата на човека, Норвегия

4.7. Разпространение и заснемане

Какво може да бъде снимано? Всеки участник в проект за заснемане на фотографии или видеофилми има възможност да снима каквото пожелае, за да изследва проблем или тема на общността. Важно е да се спазват етичните съображения, да се следват мерки и процедури, които защитават участващите в процеса.

Тези мерки включват получаване на информирано съгласие, което представлява съгласие за участие (от пълнолетни и непълнолетни); съгласие за използване на снимки на участниците за промоционални цели. За самото правене на снимки на хора или частни домове, фирми и други е редно да се вземе писмено информирано съгласие. Съгласие се взема и от хора, идентифицирани на снимки. Това означава, че когато се прави снимка на човек или на негова лична собственост, първо трябва да бъде поискано разрешението му. Снимките, които се правят трябва да представят точно ситуацията.

Изграждане на стратегия за разпространение

Видът, размерът, мястото на провеждане и целевата аудитория на изложбите или всеки друг вид разпространение на изображенията и видеофилмите ще варират в зависимост от целите на проекта. Когато повишаването на осведомеността за правата на човека е водеща цел, подходящи са изложбите, отворени за широката публика.

Ако проектът има много силна, фокусирана и ясна цел за застъпничество, разпространението на резултатите от работата ще бъдат планирани от самото начало и ще бъдат ключова част от проекта. Прави се оценка на въздействието на резултатите, за да се прецени успеха на проекта. Фактори, които трябва да се вземат предвид:

Бюджет. Колко пари са налични за изложбата? Как това ще се отрази на всички други решения, които трябва да бъдат взети?

Тема. Каква е основната тема на изложбата? Какво се опитва да съобщи на публиката? Как ще се казва изложбата?

Изложбата. Какво ще бъде изложено? Какъв е оригиналният формат на творбите? Колко големи ще бъдат снимките? Ще бъдат ли черно-бели или цветни? Цифрови снимки? Ще има ли презентация? Какво технологично оборудване е необходимо? Налично ли е? Ще трябва ли да се наеме? Ще бъдат ли включени видео материали? Как ще бъдат представени? Как ще се използва текстът? Как ще бъде представен? Ще трябва ли да е на повече от един език? Ще се показват ли имената на фотографите със снимките и видеофилмите? Биографиите и информацията за участниците ще бъдат ли част от изложбата?

Публика. Колко души се очаква да присъстват? Ще дойдат ли на откриването или по друго време? Към кого е насочена изложбата? Кой са най-желаните посетители на изложбата? На каква възраст са? Вероятно ли е да дойдат всички от целеви групи? Какво най-добре би ги насърчило?

Дати. Кога ще се проведе изложбата? Колко ще продължи? Датите съвпадат ли с други събития, които са свързани с основната тема на проекта? Трябва ли да се планира да се проведе през ваканционен период? Защо или защо не? Ще бъде ли достъпна през целия ден/ целодневно през периода, в който е отворена? Кой ще организира изложбата в работното време?

Публичност. Как ще бъде популяризирана изложбата? Какви, ако има такива, са потенциалните проблеми, свързани с публичността? Чувствителен ли е въпросът, изследван в изложбата? Как ще бъде възприето това от обществото? Ще има ли флаери, плакати, покани, брошура? Кой ще ги проектира, финансира и произведе?

Откриването. Ще има ли събитие за откриване? На каква цел ще служи? Кои са основните участници? Ще бъдат ли поканени лектори? Ще има медийна кампания за насърчаване на хората да видят изложбата? Ще има ли освежителни напитки или храна?

Роли на организаторите на изложби. Кой ще поеме различните роли като координиране на логистиката, окачване на снимки, създаване на текст, посрещане на гостите и т.н.

Социални медии. Социалните медии са инструмент, който е полезен за разпространение на резултатите от проекта. Инстаграм, твитър и фейсбук са примери за платформи, които са с широка аудитория. Публикуването на проекта на страницата на организацията във Facebook и насърчаване на членовете на общността да харесат публикацията е популярен метод.

Заклучение

През декември 1948 г., Общото събрание на ООН провъзгласява Всеобщата декларация за правата на човека. Разпространяването на идеите за правата на човека сред деца и възрастни е основна задача както на образователната система, така и на гражданските организации. Сред инструментите за образование универсалният език на фотографията и видеофилмите имат особено значение за разпространяване на системата за правата на човека в световен мащаб, отвъд бариерите на раса, религиозен, етнически произход и език.

Визуалните изображения играят важна роля в дефинирането и дискусиите във връзка с правата на човека. Снимките и видеофилмите са важен начин за разпространение на идеи и създаване на усещане за споделена човечност – но те могат също така да оправдават и аргументи за доминиране и потисничество. Чрез създаване на видеофилми и фотографии по важни въпроси на общността, младите хора дават възможност на уязвими групи да изразят своя позиция и да бъдат чути; променят възприятието на публиката за бежанците или за общността на хората с различна сексуална ориентация; подкрепят своята общност в усилията и да се справи с проблеми като бедност, замърсяване, неравенство.

Визуалното разказване на истории има за цел да генерира промяна. То хвърля светлина върху нарушенията на правата на човека, несправедливостите и неравенството. Дава на хората глас чрез филми, фотография и други форми на изкуство. Дава възможност на младежите да работят заедно за един по-добър, по-равен и свободен свят. Така ефективно се насърчава и подкрепя зачитането на правата на човека. Изкуството се използва като инструмент за защита на човешките права чрез създаване на документални филми, фотоизложби и образователни материали. То помага да се достигне до другите, да се осъществи връзка с тях, да се осъществи промяна.

Приложение

Всеобща декларация за правата на човека

ПРЕАМБЮЛ

Като взе предвид, че признаването на достойнството, присъщо на всички членове на човешкия род, на техните равни и неотменими права представлява основа на свободата, справедливостта и мира в света,

Като взе предвид, че пренебрегването и неуважаването на правата на човека доведоха до варварски деяния, които потресоха съвестта на човечеството, и че създаването на един свят, в който хората ще се радват на свобода на словото и убежденията си и ще бъдат свободни от страх и лишения бе провъзгласено за най-съкровения стремеж на човека,

Като взе предвид, че е необходимо правата на човека да бъдат закриляни от закона така, че човек да не бъде принуждаван да прибегва към бунт срещу тиранията и потисничеството, като последен изход,

Като взе предвид, че е необходимо да се насърчава развитието на приятелски отношения между народите,

Като взе предвид, че народите на Обединените нации потвърдиха в Устава своята вяра в основните права на човека, в достойнството и стойността на човешката личност, в равноправието на мъжете и жените, и обявиха своята решимост да насърчават обществения напредък и по-добро жизнено равнище при по-голяма свобода,

Като взе предвид, че държавите-членки се задължиха да постигнат в сътрудничество с Организацията на Обединените нации, всеобщо уважение и зачитане на правата на човека и неговите основни свободи, Като взе предвид, че общото разбиране на тези права и свободи е от най-голямо значение за пълното осъществяване на този обет,

ОБЩОТО СЪБРАНИЕ провъзгласява тази

ВСЕОБЩА ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА Като обща мярка, към постигането на която трябва да се стремят всички народи и държави, така че всеки човек и всеки орган на обществото, имайки постоянно предвид тази Декларация, да се стремят, чрез просвета и образование, да съдействат за зачитане на тези права и свободи и чрез последователни национални и международни мерки да осигурят тяхното всеобщо и ефективно признаване и спазване, както сред народите и държавите-членки на Организацията, така и сред народите от териториите, намиращи се под тяхна юрисдикция.

Член 1

Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права. Те са надарени с разум и съвест и следва да се отнасят помежду си в дух на братство.

Член 2

Всеки човек има право на всички права и свободи, провъзгласени в тази Декларация, без никакви различия, основани на раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други възгледи, национален или социален произход, материално, обществено или друго положение.

Освен това, няма да се допускат никакви различия, основани на политическия, правния или международния статут на държавата или територията, към която човек принадлежи, без оглед на това, дали тази страна или територия е независима, под попечителство, несамоуправляваща се или подложена на каквото и да е друго ограничение на суверенитета.

Член 3

Всеки има право на живот, свобода и лична сигурност.

Член 4

Никой не трябва да бъде държан в робство или крепостничество: робството и търговията с роби са забранени във всичките им форми.

Член 5

Никой не трябва да бъде подлаган на изтезания или на жестоко, нечовешко или унижително третиране.

Член 6

Всеки човек, където и да се намира, има право на признаване на неговата правосубектност.

Член 7

Всички хора са равни пред закона и имат право, без каквато и да е дискриминация, на еднаква закрила от закона. Всички хора имат право на еднаква защита срещу каквато и да е дискриминация, нарушаваща тази Декларация, както и срещу всяко подбуждане към дискриминация.

Член 8

Всеки човек има право на ефективно възстановяване на правата си от компетентните национални юрисдикции за действия, нарушаващи неговите основни права, признати му от конституцията или закона.

Член 9

Никой не трябва да бъде подлаган на произволен арест, задържане или изгнание.

Член 10

Всеки човек има право, при пълно равенство, на справедливо и публично разглеждане на неговото дело, от независим и безпристрастен съд, за установяване на неговите права и задължения, както и за разглеждане на каквото и да е наказателно обвинение, предявено срещу него.

Член 11

i. Всеки човек, който е обвинен в престъпление, има право да бъде считан за невинен до доказване на неговата вина, в съответствие със закона, в публичен процес, по време на който са му били осигурени всички необходими гаранции за неговата защита.

ii. Никой не трябва да бъде осъден за действие или бездействие, което в момента на извършването му не е съставлявало престъпление по националното или международното право. Не може, също така, да бъде налагано наказание по-тежко от онова, което е било предвидено за съответното престъпление по времето, когато това престъпление е било извършено.

Член 12

Никой не трябва да бъде подлаган на произволна намеса в личния му живот, семейството, жилището и кореспонденцията, нито на посегателства върху неговата чест и добро име. Всеки човек има право на закрила от закона срещу подобна намеса или посегателства.

Член 13

i. Всеки човек има право свободно да се придвижва и да избира своето местожителство в пределите на всяка държава.

ii. Всеки човек има право да напусне всяка страна, включително и своята, и да се връща в страната си.

Член 14

i. Всеки човек има право да търси и да получи убежище в други страни, когато е преследван.

ii. Това право не може да бъде ползвано, когато действителното основание за преследване е неполитическо престъпление или деяние, което противоречи на целите и принципите на ООН.

Член 15

i. Всеки човек има право на гражданство.

ii. Никой не може да бъде произволно лишен от своето гражданство, нито да му бъде отказано правото да смени гражданството си

Член 16

i. Мъжете и жените, навършили пълнолетие, без каквито и да са ограничения, основани на раса, националност или религия, имат право да сключат брак и да образуват семейство. Те се ползват с равни права при сключване на брака, по време на брака и при неговото разтрогване.

ii. Бракът трябва да се сключва само с доброволното и пълно съгласие на бъдещите съпрузи.

iii. Семейството е естествена и основна клетка на обществото и има право на закрила от обществото и от държавата.

Член 17

i. Всеки човек има право на собственост, индивидуално или съвместно с други лица.

ii. Никой не трябва да бъде произволно лишен от своята собственост.

Член 18

Всеки човек има право на свобода на мисълта, съвестта и религията; това право включва правото да смени религията или убежденията си, както и свободата да изповядва религията или убежденията си, индивидуално или колективно, публично или частно, чрез обучение, обреди, богослужение и ритуали.

Член 19

Всеки човек има право на свобода на убеждение и на изразява-нето му; тази свобода включва правото безпрепятствено да се придържа към своите убеждения, както и правото да търси, да получава и да разпространява информация и идеи чрез всички средства и без оглед на държавните граници.

Член 20

i. Всеки човек има право на свобода на мирни събрания и сдружения.

ii. Никой не трябва да бъде принуждаван да участва в дадено сдружение.

Член 21

i. Всеки човек има право да участва в управлението на своята държава пряко или чрез свободно избрани представители.

ii. Всеки човек има право на достъп, при равни условия, до обществените и държавни служби на своята страна.

iii. Волята на народа трябва да бъде основата на властта на правителството. Тази воля трябва да се изразява чрез периодични и действителни избори, при всеобщо, равно и тайно гласуване или чрез равностойна процедура, осигуряваща свобода на гласуването.

Член 22

Всеки човек, като член на обществото, има право на социална сигурност и на осъществяване - чрез национални усилия и международно сътрудничество и в съответствие с устройството и ресурсите на съответната държава - на икономическите, социалните и културни права, необходими за неговото достойнство и за свободното развитие на неговата личност.

Член 23

i. Всеки човек има право на труд, на свободен избор на работа, на справедливи и благоприятни условия на труда, както и на закрила срещу безработица.

ii. Всеки човек, без каквато и да е дискриминация, има право на равно възнаграждение за равен труд.

iii. Всеки човек, който се труди, има право на справедливо и задоволително възнаграждение, което да осигури на него и неговото семейство съществуване, съответстващо на човешкото достойнство и допълнено, ако това е необходимо, с други средства за социална защита.

iv. Всеки човек има право да учредява и да членува в професионални съюзи за защита на своите интереси.

Член 24

Всеки човек има право на почивка и отдых, включително на разумно ограничаване на работното време и на периодичен платен отпуск.

Член 25

i. Всеки човек има право на жизнено равнище, включително прехрана, облекло, жилище, медицинско обслужване и необходимите социални грижи, което е необходимо за поддържане на неговото и на семейството му здраве и благосъстояние. Той има право на осигуряване в случай на безработица, болест, инвалидност, овдовяване, старост или други случаи на лишаване от средства за съществуване по независещи от него причини.

ii. Майките и децата се ползват с особени грижи и подпомагане. Всички деца, родени в брака или извън брака, се ползват с еднаква социална защита.

Член 26

i. Всеки човек има право на образование. Образованието трябва да бъде безплатно, поне що се отнася до началното и основното образование. Началното образование трябва да бъде задължително. Техническото и професионалното образование трябва да бъдат общодостъпни, а висшето образование трябва да бъде еднакво достъпно за всички на основата на техните способности.

ii. Образованието трябва да бъде насочено към цялостно развитие на човешката личност и засилване на уважението към правата на човека и основните свободи. То трябва да съдейства за разбирателството, търпимостта и приятелството между всички народи, расови или религиозни групи, както и за осъществяване дейността на ООН за поддържане на мира.

iii. Родителите имат право, с приоритет, да избират вида образование, което да получат техните деца.

Член 27

i. Всеки човек има право свободно да участва в културния живот на обществото, да се наслаждава на изкуствата, да участва в научния напредък и да се ползва от неговите достижения.

ii. Всеки човек има право на закрила на моралните и материалните си интереси, които са резултат от каквото и да е научно, литературно или художествено произведение, на което той е автор.

Член 28

Всеки човек има право на социален и международен ред, при който правата и свободите, провъзгласени в тази декларация, могат да бъдат напълно осъществени.

Член 29

i. Всеки човек има задължения към обществото, в което единствено е възможно свободното и цялостно развитие на неговата личност.

ii. Всеки човек, при упражняването на своите права и свободи, е подчинен само на такива ограничения, установени със закон, изключително с цел да се осигури необходимото признаване и зачитане правата и свободите на другите и за удовлетворяване на справедливите изисквания на морала, обществения ред и общото благоденствие в едно демократично общество.

iii. Тези права и свободи при никакви обстоятелства не могат да бъдат упражнявани в противоречие с целите и принципите на ООН.

Член 30

Нищо в тази Декларация не може да бъде тълкувано като предоставящо право на дадена държава, група или лице да се занимават с каквато и да е дейност или да извършват действия, насочени към унищожаване на правата и свободите, провъзгласени в нея.

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

Издание на фондация
"Партньори – България"
София 1164, Якубица 2а
www.partnersbg.org

ФОНДАЦИЯ

"Партньори България"